VERANTWOORD BELEGGEN 2021

JAARVERSLAG

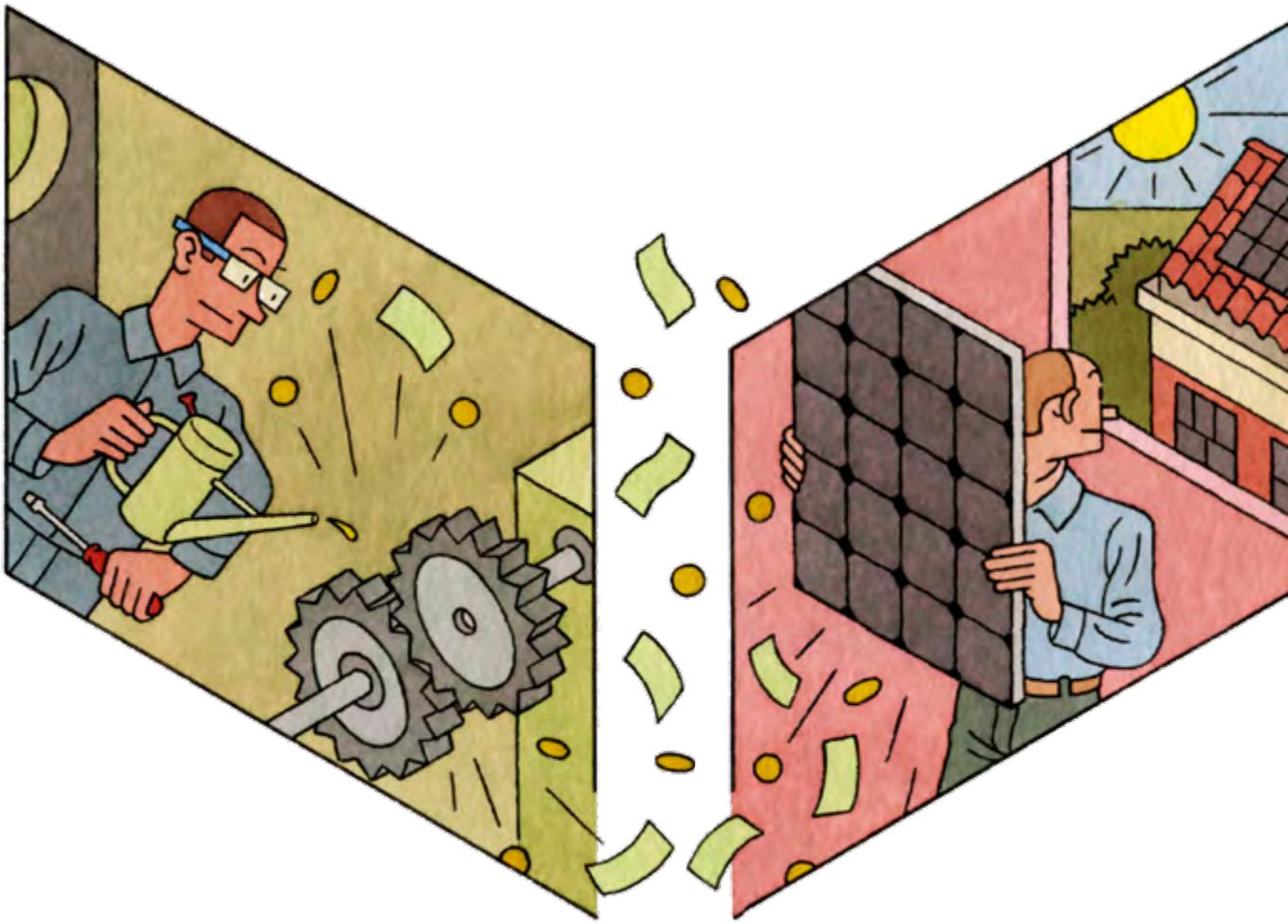

PMT pensioenfonds
Metaal & Techniek

INHOUD

	Voorwoord	3
1	Inleiding: Verantwoord beleggen	5
2	Klimaatbeleid	10
3	Actief aandeelhouderschap – Engagement	19
4	Actief aandeelhouderschap – Stemmen	31
5	Actief aandeelhouderschap – Juridische procedures	33
6	ESG-integratie	34
7	Sustainable Development Goals	38
8	Uitsluitingen	46
9	Benchmarks en onderzoeken	48
10	Lidmaatschappen en samenwerkingsverbanden	49
11	Nieuwe richtlijnen en regelgeving	51
	Bijlage 1: Uitsluitingslijst	53
	Bijlage 2: Rapportage Taskforce on Climate-related Financial Disclosures (TCFD)	55
	Begrippenlijst	65
	Assurance Rapport van de onafhankelijke Accountant	69

VOORWOORD

Verantwoord beleggen stond in 2021 voor een groot deel in het teken van klimaatverandering, onder meer door de klimaatconferentie in Glasgow (COP26). Tijdens een gesprek in december 2021 gaf een deelnemer aan: *'PMT moet in positieve zin opschuiven. Iedereen schuift op. Wij maken stappen in een milieuvriendelijker leven, voor onze kinderen, en ik verwacht dat mijn pensioenfonds dat dan ook doet'*.

PMT schuift op, stap voor stap, met een helder doel voor ogen: verantwoord beleggen met een goed financieel rendement. PMT ontving in 2021 wederom goede beoordelingen voor zijn verantwoord beleggen beleid. Zo steeg PMT in 2021 van de vijfde naar de vierde plaats (van de 50 onderzochte pensioenfondsen) in de benchmark verantwoord beleggen van de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO).

In 2021 heeft PMT een belangrijke mijlpaal geformuleerd, in aanvulling op zijn CO_2-reductiedoelstellingen voor 2030. PMT heeft zich verbonden aan het *Paris Aligned Investment Initiative*, met het doel om de beleggingsportefeuille zo in te richten dat deze in 2050 (of eerder) alleen nog beleggingen in bedrijven en landen bevat die CO_2-neutraal zijn. Concreet houdt dit in dat PMT zijn beleggingen gaat bijsturen om de gemiddelde wereldwijde temperatuurstijging tot maximaal 1,5 graden Celsius te beperken. In 2021 heeft PMT voor het zevende jaar op rij zijn CO_2-voetafdruk gemeten. De uitstootintensiteit van de gehele aandelenportefeuille van PMT is in vergelijking met de meting van 2020 met 28,5% gedaald. Dit is de grootste daling van de uitstoot sinds de start van de meting in 2015.

Desalniettemin is er nog veel werk aan de winkel. Daarom maakt PMT gebruik van zijn plek aan tafel bij grote, CO_2-intensieve bedrijven. Als actieve aandeelhouder gaat PMT met hoge urgentie met zo'n 50 fossiele energiebedrijven in gesprek. PMT wil deze bedrijven ertoe bewegen hun CO_2-uitstoot sneller te reduceren. Tegelijkertijd gaat PMT meer investeren in projecten die positief bijdragen aan de energietransitie, wat een impuls zal geven aan duurzame werkgelegenheid in de sector Metaal en Techniek.

> *"Zoeken naar en beleggen in oplossingen: daar liggen kansen voor PMT; het is tenslotte een technische sector."*
>
> Deelnemer PMT (deelnemersonderzoek 2021)

Naast de energietransitie investeert PMT ook in andere duurzaamheidsthema's die passen bij de sector Metaal en Techniek, waaronder 'innovatie in Europa'. Deze thema's zijn onder meer tot stand gekomen door onderzoek naar voorkeuren van deelnemers. Deze investeringen hebben echte impact: door PMT's investeringen binnen de thema's 'energietransitie' en 'circulaire economie' is in 2021 het equivalent van de directe CO_2-uitstoot van ca. 85.000 Nederlandse huishoudens vermeden. Door PMT's investeringen in de circulaire economie is 39.000 ton afval gerecycled; dit komt overeen met de jaarlijkse afvalproductie van ca. 38.000 Nederlandse huishoudens. Per eind 2021 verschaft PMT toegang tot financiering aan 49 Nederlandse MKB ondernemingen en innovatieve, jonge ondernemingen. Tot slot investeert PMT in betaalbare huisvesting: in 2021 gold dat voor ca. 3.900 Nederlandse huishoudens.

In 2022 wil PMT verder gaan met de uitvoering van zijn klimaatbeleid en wil investeringen in de impactthema's verder uitbreiden. Daarnaast is er een groeiend besef van het belang van sociale aspecten binnen maatschappelijk verantwoord beleggen. In 2022 wil PMT daarom reflecteren of de belangrijkste thema's op het vlak van mensenrechten en arbeidsrechten aanscherping of uitbreiding behoeven. Met deze plannen wil PMT bijdragen aan een leefbare wereld voor de deelnemers en pensioengerechtigden van PMT, en toekomstige generaties. Naast het behalen van een goed financieel rendement is het zorgen voor mens, milieu en maatschappij de belangrijkste drijfveer van het verantwoord beleggen beleid van PMT.

Den Haag, 12 mei 2022

Het bestuur,

J.P.M. Brocken, *voorzitter namens de werknemers en pensioengerechtigden*
T.W. Troost, *voorzitter namens de werkgevers*

1 INLEIDING: VERANTWOORD BELEGGEN

PMT gelooft dat bedrijven en organisaties die verantwoord met hun werknemers en hun omgeving omgaan op lange termijn financieel beter presteren. PMT is er ook van overtuigd dat zijn beleggingen invloed hebben op de reële economie en de samenleving. Daarom houdt PMT rekening met de invloed van zijn beleggingskeuzes op de wereld. De pensioenregeling van PMT promoot ecologische en sociale kenmerken zoals bedoeld in artikel 8 van de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR). In dit jaarverslag is opgenomen hoe PMT hier invulling aan heeft gegeven in het afgelopen jaar.

PMT vindt het belangrijk dat het verantwoord beleggingsbeleid past bij de mening van de deelnemers van het fonds. PMT voert daarom jaarlijks een deelnemersonderzoek uit. Het jaar 2021 stond voor een groot deel in het teken van het aanscherpen van de klimaatambities. In deze context heeft PMT verdiepende gesprekken gevoerd met een aantal groepen deelnemers, specifiek over beleggingen en klimaat. Ook is PMT in gesprek gegaan met werkgevers over klimaat. Beide groepen hebben aangegeven het rendement heel belangrijk te vinden en tegelijkertijd ook te willen investeren in de energietransitie.

PMT heeft aan de ambitie 'pensioen op verantwoorde wijze' de volgende **doelstellingen** voor 2021 gekoppeld:

1. PMT streeft ernaar alleen bedrijven en landen in de portefeuille te hebben die bovengemiddeld presteren ten aanzien van ESG-factoren (Environment, Social en Governance).
2. PMT implementeert de OESO-richtlijnen en de 'Guiding Principles' van de Verenigde Naties (UNGPs). Ook zet PMT zich in om de afspraken en doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs te behalen. Hetzelfde verwacht PMT van zijn (externe) vermogensbeheerders.
3. PMT meet zijn bijdrage aan het behalen van de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties, en helpt mee de SDG's te bereiken.

DOELSTELLING 1: BOVENGEMIDDELDE ESG-PRESTATIES

PMT wil zijn beleggingen kunnen verantwoorden aan zijn deelnemers en de maatschappij. PMT heeft daarom een werkwijze ontwikkeld ('bewuste selectie') waarbij PMT vanuit zijn eigen doelstellingen en beginselen regels opstelt voor de samenstelling van zijn benchmark. Dit geldt zowel voor passief geïmplementeerde benchmarks als voor portefeuilles waar een benchmark gebruikt wordt om het actieve beheer te toetsen. Na de introductie van de Strategische Aandelenportefeuille voor aandelen in ontwikkelde landen in 2018, hanteert PMT sinds 2020 ook een eigen benchmark voor de beleggingscategorieën aandelen opkomende landen en staatsobligaties opkomende landen (EMD). PMT past de 'bewuste selectie' ook toe op de bedrijfsobligatie- en high yield portefeuilles. Tot slot maakt PMT gebruik van een methodiek die vergelijkbaar is met de 'bewuste selectie' aanpak voor de selectie van private equity managers en -fondsen.

PMT maakt gebruik van selectiecriteria ('screening'). In de aandelenportefeuille worden bedrijven beoordeeld op basis van de ESG-score (ESG staat voor 'Environmental, Social en Governance') van dataleverancier MSCI, waarbij rekening wordt gehouden met sectorspecifieke kenmerken. PMT kiest alleen bedrijven die bovengemiddeld op ESG-gebied scoren.

Om bedrijven op hun ESG-prestaties nader te kunnen beoordelen, gaat PMT met verschillende bedrijven in gesprek (ook wel 'engagement' of 'dialoog' genoemd). In aanvulling op de doorlopende engagementtrajecten startte PMT in 2021 de dialoogprogramma's 'Biodiversiteit' en 'Verantwoord Belastingbeleid'. In 2021 heeft PMT in totaal met 105 bedrijven dialoog gevoerd, en op 1.743 aandeelhoudersvergaderingen gestemd. Het liefste doet PMT dat in samenwerking met andere investeerders. Zo is PMT aangesloten bij verschillende nationale en internationale samenwerkingsverbanden waarvan er een aantal in hoofdstuk 10 worden toegelicht.

PMT belegt uit principe niet in bepaalde landen, sectoren, en individuele bedrijven als deze intrinsiek niet passen bij de waardes van het fonds. In deze gevallen is sprake van 'uitsluiting'. Dat geldt bijvoorbeeld voor de tabaks- en bontindustrie. Per eind 2021 stonden 13 landen en 37 bedrijven op de PMT uitsluitingslijst. Ook besluit PMT regelmatig uit een bedrijf te stappen als gesprekken met een bedrijf niet zoals gewenst verlopen. In 2021 was dit het geval bij het bedrijf ExxonMobil. Na een intensieve dialoog met het bedrijf ExxonMobil hebben PMT en zijn uitvoerder MN geconcludeerd dat de strategie van ExxonMobil niet in lijn is met wat er nodig is om de doelstellingen van het Parijsakkoord te halen.

DOELSTELLING 2: IMPLEMENTATIE VAN DE OESO-RICHTLIJNEN, DE 'GUIDING PRINCIPLES' VAN DE VERENIGDE NATIES EN HET PARIJSAKKOORD

PMT is één van de ondertekenaars van het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB) Convenant. Het convenant bevat afspraken tussen de overheid, de pensioensector en maatschappelijke organisaties over verantwoord beleggen. Het zogenaamde 'brede spoor' van het IMVB Convenant schrijft pensioenfondsen voor om de OESO-richtlijnen en de United Nations Guiding Principles (UNGP's) in hun verantwoord beleggingsbeleid te integreren. PMT heeft in 2021 de volledige score (100%) ontvangen voor het onderdeel 'beleid' in het IMVB Convenant. Dat betekent dat PMT de bepalingen van het IMVB Convenant volledig in zijn beleggingsbeleid heeft verankerd. In 2022 gaat PMT verder met de implementatie van het Convenant.

PMT werkt toe naar 'net zero' uitstoot per 2050, en wil daarmee bijdragen aan het doel om de opwarming van de aarde tot een maximum van 1,5 graden te beperken. PMT heeft daartoe in 2021 een nieuwe klimaataanpak ontwikkeld, die in 2022 wordt geïmplementeerd. Het belangrijkste element is het nieuwe klimaat engagementprogramma. PMT gaat als aandeelhouder in gesprek met alle beursgenoteerde bedrijven in de olie- en gassector en de nutsbedrijven die nog geen uitfaseringsplan hebben voor kolen. Binnen dit engagementprogramma vraagt PMT 51 bedrijven met hoge urgentie om zich ook te verbinden aan dit doel.[1]

DOELSTELLING 3: METEN EN BIJDRAGEN AAN HET BEHALEN VAN DE SDG'S

De 17 duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (VN) – de zogenaamde Sustainable Development Goals (SDG's) – betreffen de grootste sociale en economische thema's van de 21ste eeuw. PMT meet sinds 2017 jaarlijks ex-post het percentage van de portefeuille dat raakt aan de SDG's (ook wel SDI's genoemd 'Sustainable Development Investments'). SDI's zijn beleggingen in ondernemingen die met hun producten of services raken aan één of meerdere SDG's. Eind 2020 was het resultaat van de meting 11,7%, eind 2021 was dat 15,1%.

1 Het totaal aantal bedrijven kan tussentijds wijzigen in verband met de samenstelling van de portefeuille.

Waar PMT SDI's als een lens op de portefeuille gebruikt, draagt PMT concreet middels gemeten impact bij aan de SDG's door impactinvesteringen te doen. PMT heeft specifieke, strenge criteria geformuleerd voor impactinvesteringen. Die worden nader uitgelegd in hoofdstuk 7 van dit jaarverslag.

De impactinvesteringen betreffen vijf verschillende impactthema's. Deze dragen specifiek bij aan het behalen van zeven SDG's:

- SDG nr 3 Gezondheid en welzijn (impactthema: Gezondheidszorg)
- SDG nr 7 Betaalbare en duurzame energie (impactthema: Energietransitie)
- SDG nr 8 Waardig werk en economische groei (impactthema: Innovatie in Europa)
- SDG nr 9 Industrie, innovatie en infrastructuur (impactthema: Innovatie in Europa)
- SDG nr 11 Duurzame steden en gemeenschappen (impactthema: Betaalbare Huisvesting)
- SDG nr 12 Verantwoorde consumptie en productie (impactthema: Circulaire Economie)
- SDG nr 13 Klimaatactie (impactthema: Energietransitie)

In 2021 heeft PMT het thema 'Toegang tot financiering' aangepast naar 'Innovatie in Europa', en heeft het thema 'Gezondheidszorg' toegevoegd aan de impactthema's.

PMT heeft zijn totale allocatie naar impactinvesteringen in de afgelopen jaren stapsgewijs opgebouwd. Eind 2021 vormden de impact investeringen ca. 1,6% van de portefeuille van PMT met een waarde van € 1.622 miljoen. PMT heeft de ambitie om in 2025 voor 2 miljard euro aan impactinvesteringen in portefeuille te hebben. In 2022 wordt geëvalueerd hoe de ambitie voor impactinvesteringen naar boven toe kan worden bijgesteld.

PMT's impactinvesteringen kunnen worden vertaald naar concrete resultaten. Deze worden in hoofdstuk 7 toegelicht.

DUURZAAMHEIDSKANSEN EN DUURZAAMHEIDSRISICO'S

Bovengenoemde drie doelstellingen illustreren hoe PMT tegen verantwoord beleggen aankijkt. Verantwoord beleggen betekent voor PMT rekening houden met de impact van zijn beleggingen op de wereld en rekening houden met de impact van de wereld op de beleggingen.

IMPACT VAN DE BELEGGINGEN OP DE WERELD

PMT erkent dat zijn beleggingen mogelijke negatieve impact kunnen hebben op de reële economie en samenleving. Daarom maakt PMT vanuit **maatschappelijke betrokkenheid** bewuste keuzes waarin het fonds wel, en waarin het niet wil investeren. PMT past 'gepaste zorgvuldigheid' ('due diligence') in zijn beleggingsprocessen toe. Kort gezegd houdt dit in dat PMT duurzaamheidsoverwegingen (ESG) integreert in zijn beleggingsbeslissingen (zie hoofdstuk 6). Als aandeelhouder van bedrijven dringt PMT erop aan negatieve impact op mens, milieu en maatschappij te voorkomen, en anders te mitigeren, en indien nodig herstel en verhaal te bieden aan partijen die schade hebben ondervonden (zie hoofdstuk 3).

Daarnaast beschouwt PMT duurzaamheid als een kans. Als lange termijn belegger ziet PMT een duidelijke rol voor zichzelf weggelegd om met zijn beleggingen positief bij te dragen aan oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen (vertaald in SDG's). Met zijn beleggingen kan PMT een positieve maatschappelijke impact maken (zie hoofdstuk 7). Hierbij vindt PMT het ook belangrijk dat deze investeringen ook goed renderen. Daarom beoordeelt PMT zijn beleggingen zorgvuldig op zowel de impactpotentie als financieel rendement. Impactinvesteringen dragen bij aan een goed pensioen en tegelijkertijd aan duurzame economische ontwikkeling.

IMPACT VAN DE WERELD OP DE BELEGGINGEN

De transitie naar een duurzamere wereld brengt zowel uitdagingen voor de leefomgeving (zoals klimaatverandering) met zich mee, als sociale uitdagingen (zoals kinderarbeid) en governance uitdagingen. Deze worden ook samengevat als 'ESG risico's'. PMT belegt wereldwijd in meerdere sectoren en is daarmee blootgesteld aan verschillende ESG risico's.

PMT ziet de noodzaak om ESG risico's te beperken vanuit een **financieel perspectief**. Eén van PMT's beleggingsbeginselen is namelijk dat alleen beleggingen die rekening houden met ESG-factoren op lange termijn rendabel zijn, omdat schadelijke gevolgen van een economische activiteit niet voor onbepaalde tijd op mens, maatschappij en milieu afgewenteld kunnen worden. Volgens PMT kunnen bedrijven die puur op winstmaximalisatie gericht zijn weliswaar op korte termijn beter renderen, maar minder op de lange termijn.[2]

Daarom wil PMT graag inzicht in de ESG prestaties van de bedrijven en landen waar het in belegt. Een voorbeeld hiervan is een bedrijf dat door zijn activiteiten veel CO_2 uitstoot. Als belegger verwacht PMT van een dergelijk bedrijf dat het rekening houdt met transitierisico's (bijvoorbeeld in de vorm van veranderende consumentenvoorkeuren, technologische ontwikkelingen, en aangescherpte wet- en regelgeving). Zo is het belangrijk dat een dergelijk bedrijf voldoende buffer opbouwt voor het geval het te maken krijgt met een hogere CO_2-belasting. Ook vindt PMT het belangrijk om in kaart te brengen in hoeverre bedrijven last (kunnen) hebben van mogelijke overstromingsgevaar of extreme hitte als gevolg van klimaatverandering (fysieke risico's). Deze factoren kunnen effect hebben op de waarde van het bedrijf, en daarmee op het rendement van een belegging in het bedrijf.

Uit deelnemersonderzoeken blijkt dat de deelnemers van PMT veel waarde hechten aan een goed rendement. PMT houdt toezicht op het risico op rendementsverlies door stringent ESG beleid. Zo houdt PMT rekening met diversificatie door te zorgen voor voldoende spreiding over regio's en sectoren binnen de verschillende beleggingscategorieën.

Om een beter beeld te krijgen bij klimaatrisico's, meet PMT jaarlijks de CO_2 uitstoot van bedrijven in zijn aandelenportefeuille (en sinds 2021 ook van de obligatieportefeuille). Daarnaast gebruikt PMT verschillende instrumenten om klimaatrisico's te voorkomen en te beperken: zo beoordeelt PMT bedrijven op hun klimaatprestaties (ESG integratie), spreekt PMT CO_2-intensieve bedrijven op hun strategie aan en maakt gebruik van zijn stemrecht als aandeelhouder (engagement). Ook sluit PMT enkele bedrijven om klimaatgerelateerde redenen uit. Meer informatie hierover is te vinden in hoofdstuk 8 en de TCFD rapportage (zie bijlage 2).

PMT leeft geldende duurzaamheidswet- en regelgeving na, en implementeert afspraken waar PMT zich aan heeft gecommitteerd (**compliance**). Zo geeft PMT onder andere opvolging aan de transparantievereisten onder de Verordening informatieverstrekking over duurzaamheid (SFDR). Ook implementeert PMT op vrijwillige basis het IMVB-convenant en het klimaatcommitment van de financiële sector. Laatstgenoemde bevatten afspraken die erop gericht zijn om misstanden bij bedrijven te identificeren, te voorkomen en te mitigeren; dan wel klimaatrisico's in kaart te brengen. PMT is (via uitvoerder MN) betrokken bij verschillende samenwerkingsverbanden (zie hoofdstuk 10). Op deze manier houdt PMT zicht op best practices voor compliance.

2 strategisch beleggingskader 2020–2022

Ook is het ESG-beleid van PMT erop gericht om **reputatierisico's** zo veel mogelijk te voorkomen en anders te mitigeren. PMT voert in dit verband engagement met bedrijven gericht op incidenten en controverses (zie hoofdstuk 3). Naast engagement zet PMT het instrument 'ESG integratie' in om reputatierisico's te beperken, dan wel te voorkomen. Een voorbeeld hiervan zijn reputatierisico's door mensenrechtenschendingen in Qatar. Met behulp van ESG screenings en het landenraamwerk voor staatobligaties en aandelen van opkomende landen, zorgt PMT ervoor dat bedrijven en landen die onvoldoende presteren op ESG-gebied niet in de portefeuille worden opgenomen. PMT heeft geen beleggingen in staatsobligaties van Qatar, en andere landen met een verhoogd ESG risico (zie hoofdstuk 6). PMT gaat ervan uit dat bedrijven en landen met goede ESG prestaties minder worden geassocieerd met reputatierisico's omdat zij beter in staat zijn duurzaamheidsrisico's te ondervangen dan wel te adresseren met goed beleid. In het uiterste geval sluit PMT een bedrijf of land uit (zie hoofdstuk 8).

Er is groeiende aandacht van deelnemers en de bredere samenleving voor de maatschappelijke impact van PMT's beleggingsbeleid. Om zo veel mogelijk draagvlak te creëren voor de invulling van het beleggingsbeleid houdt PMT jaarlijks een deelnemersonderzoek, waarbij PMT de risicohouding van zijn deelnemers toetst en nagaat hoe deelnemers tegenover verschillende ESG-thema's staan. Ook wil PMT kennis en best practices uitwisselen in breder verband. Zo werkt PMT in IMVB-verband samen met ngo's, en heeft PMT in 2021 voor het eerst een stakeholderconsultatie georganiseerd met maatschappelijke organisaties en andere experts (zie hoofdstuk 10). Op deze manier verzamelt PMT informatie over risico's voor een brede groep stakeholders (mens, milieu en maatschappij). PMT hecht waarde aan transparantie en werkt mee aan onderzoeken, en beoordelingen door derde partijen zoals de VBDO (zie hoofdstuk 9).

Eén van de grootste uitdagingen voor PMT is het gebrek aan (kwalitatief goede) ESG data. Om bovengenoemde redenen (**maatschappelijke betrokkenheid, financieel, compliance en reputatie**) hecht PMT waarde aan zo veel mogelijk inzicht in de duurzaamheidsprestaties van de bedrijven en landen waar het in investeert. PMT dringt daarom bij bedrijven erop aan om te rapporteren volgens internationale standaarden. Rapporteren over klimaatprestaties is bijvoorbeeld één van de eisen die PMT aan fossiele energiebedrijven stelt in zijn dialoogprogramma 'Energietransitie' (zie hoofdstuk 3). Daarnaast heeft PMT in 2021 samen met meer dan 450 andere investeerders het 'Global Investor Statement to Governments on the Climate Crisis' ondertekend, waarin PMT overheden wereldwijd onder andere oproept klimaatrapportage volgens standaarden van de Taskforce on Climate-Related Financial Disclosures (TCFD) verplicht te stellen. Ook heeft PMT opgeroepen tot een ambitieuze richtlijn 'Corporate Sustainability Reporting' (CSRD).

2 KLIMAATBELEID

KLIMAATBELEID PMT

PMT wil met zijn beleggingsbeleid een bijdrage leveren aan het beperken van klimaatverandering en wil de financiële klimaatrisico's van zijn beleggingen beheersen.

Dit doet PMT bijvoorbeeld door de huidige en verwachte CO_2-uitstoot van de beleggingen in kaart te brengen, engagementgesprekken te voeren met CO_2-intensieve bedrijven, op aandeelhoudersvergaderingen te stemmen voor een klimaatvriendelijk beleid, en te investeren in hernieuwbare energie. Ook verwijdert PMT bedrijven uit de portefeuille die zich onvoldoende inzetten om de CO_2-uitstoot terug te brengen.

AMBITIES EN DOELSTELLINGEN

In 2021 heeft PMT zich gecommitteerd aan het Net Zero commitment van de Institutional Investors Group on Climate Change (IIGCC). PMT streeft ernaar de uitstoot van de beleggingen per 2050 (of eerder) tot netto-nul te reduceren. Het Net Zero commitment van de IIGCC benadrukt dat de maatregelen van investeerders als doel moeten hebben om veranderingen in de reële economie teweeg te brengen. Daar sluit PMT zich volledig bij aan. PMT wil met zijn beleid stimuleren dat de bedrijven waarin PMT investeert hun uitstoot terugbrengen tot een niveau dat past bij de doelen van het Parijsakkoord. Om de doelen van het Parijsakkoord te kunnen behalen, is het noodzakelijk dat elk bedrijf zich inzet om de CO_2-uitstoot in voldoende mate te reduceren. Dit geldt in het bijzonder voor de bedrijven in de carbon-intensieve sectoren.

Het gebruik van carbon reductiedoelstellingen per sector past goed bij deze insteek. PMT heeft daarom eind 2020 voor de aandelenportefeuilles reductiedoelstellingen voor het jaar 2030 geformuleerd voor zeven CO_2-intensieve sectoren. Deze doelstellingen passen bij de wens om in iedere sector, in het bijzonder in de CO_2-intensieve sectoren, een beweging naar een 1,5-gradenpad te stimuleren. Welke uitstootreductie voldoende is, verschilt per sector. Dit is afhankelijk van de mogelijkheden die een sector heeft om een uitstootreductie te realiseren. Daar wil PMT rekening mee houden. In tegenstelling tot een CO_2-reductiedoelstelling op portefeuilleniveau kunnen deze doelstellingen niet bereikt worden door de investeringen in carbon intensieve sectoren simpelweg af te bouwen. De reductiedoelstellingen kunnen alleen worden bereikt door binnen elke sector te investeren in de bedrijven die op koers liggen om de uitstoot voldoende terug te brengen.

Deze doelstellingen impliceren ook dat PMT geen CO_2-intensieve sector met veranderpotentieel uitsluit. Er zijn koplopers en achterlopers binnen elk van deze sectoren. Door de (relatief) best presterende bedrijven op klimaatgebied te blijven steunen, wil PMT bijdragen aan de energietransitie. Dat geldt overigens niet voor kolenproducenten: producenten van (niet-metallurgische) steenkolen sluit PMT principieel uit, omdat deze sector vrijwel geen veranderpotentieel heeft en het gebruik van kolen drastisch omlaag moet voor het realiseren van de energietransitie.[3]

3 Voor de definitie van kolenproducenten maakt PMT gebruik van de Global Industry Classification Standard level 4: Coal & Consumable Fuels.

CO_2-REDUCTIEDOELSTELLINGEN

De carbon reductiedoelstellingen van PMT per sector luiden:[4]

- De uitstootintensiteit van bedrijven in de olie- & gasindustrie terugbrengen tot 39,5 gram CO_2 (equivalenten) per geproduceerde megajoule energie.
- De uitstootintensiteit van nutsbedrijven terugbrengen tot 0,23 metric ton CO_2 (equivalenten) per geproduceerde megawattuur energie.
- De uitstootintensiteit van luchtvaartmaatschappijen terugbrengen tot 375 gram CO_2 per RTK (revenu ton KM).
- De uitstootintensiteit van aluminiumproducenten terugbrengen tot 3,07 ton CO_2 (equivalenten) per geproduceerde ton aluminium.
- De uitstootintensiteit van autofabrikanten terugbrengen tot 41 gram CO_2 uitstoot per gereden kilometer voor nieuw geproduceerde voertuigen.
- De uitstootintensiteit van cementproducenten terugbrengen tot 0,41 ton CO_2 per geproduceerde ton cementproduct.

De reductiedoelstellingen zijn gebaseerd op berekeningen van het Transition Pathway Initiative (TPI). Deze door investeerders opgerichte organisatie, die samenwerkt met een researchteam van de London School of Economics, heeft voor een groot aantal bedrijven in carbon intensieve sectoren in kaart gebracht in hoeverre de huidige uitstoot en de verwachte reductie (op basis van de doelstelling die het bedrijf geformuleerd heeft) past bij de doelstellingen van het Parijsakkoord.

PMT wil uiterlijk per 2030 geen bedrijven meer in de portefeuille hebben die niet aan het Parijsakkoord voldoen. Dit is een zeer uitdagende ambitie, gezien op dit moment nog slechts 29% van de bedrijven binnen de portefeuille waarvoor PMT dit kan meten beleid voert dat past bij de doelen van het Parijsakkoord. Om dit doel toch te behalen maakt PMT gebruik van verschillende instrumenten. Zo maakt PMT gebruik van strenge selectiecriteria (screenings), en dringt PMT middels actief aandeelhouderschap (engagement) bij CO_2-intensieve bedrijven erop aan om hun strategie in lijn met een 1,5 graden pad te brengen. Voor het klimaatengagement hanteert PMT een strenger tijdpad: van fossiele energiebedrijven verwacht PMT dat zij binnen 1 tot 2 jaar hun strategie in lijn moeten hebben gebracht met een 1,5-gradenpad. Het klimaatdialoogprogramma wordt hieronder nader toegelicht.

METING VAN DE VOORTGANG OP DE SECTORREDUCTIE-DOELSTELLINGEN

Zoals hierboven toegelicht heeft PMT voor de aandelenportefeuilles reductiedoelstellingen voor het jaar 2030 geformuleerd voor zeven CO_2-intensieve sectoren. Deze doelstellingen passen bij de wens om in iedere sector, in het bijzonder in de CO_2-intensieve sectoren, een beweging naar een 1,5-gradenpad te stimuleren. Om de voortgang op de reductie-doelstellingen te meten, maakt PMT gebruik van data van het 'Transition Pathway Initiative' (TPI). Op dit moment heeft slechts 16% van de bedrijven in de bredere markt waarvan metingen door TPI beschikbaar zijn een reductiedoelstelling of huidige uitstoot die past bij een 'onder 2-gradenpad' in 2030.

4 De huidige PMT-reductiedoelstellingen geven de uitstootreductie weer die nodig is om de opwarming van de aarde (ruim) onder de twee graden te houden. PMT zal deze bijstellen, passend bij een 1,5-gradenpad.

De uitstoot van bedrijven wordt berekend op basis van een sectorspecifieke maatstaf, bijvoorbeeld de uitstoot per geproduceerde kilo staal voor staalbedrijven. Voor de olie- en gasbedrijven en autobedrijven wordt ook de uitstoot van het geproduceerde product (de scope 3 uitstoot) gemeten.[5]

VOORTGANG PMT SECTORREDUCTIEDOELSTELLINGEN

SECTOR (TPI CLASSIFICATIE)	MEETEENHEID	2021	2020	VERSCHIL	DOEL-STELLING 2030	BENODIGDE REDUCTIE
Luchtvaartmaat-schappijen	Koolstofintensiteit (gCO_2/RTK)	1.047,96	976,26	7,30%	375	64%
Aluminium	Koolstofintensiteit (tCO_2e/t aluminium)	7,66	9,14	–16,20%	3,07	60%
Auto's	Gemiddelde emissie van nieuwe voertuigen (grammen CO_2 per kilometer [NEDC])	127,96	128,51	–1,60%	41	68%
Cement	Koolstofintensiteit (ton CO_2 per ton cementgebonden materiaal)	0,59	0,61	–3,90%	0,41	31%
Nutsbedrijven (elektriciteit)	Koolstofintensiteit (ton CO_2 per MWh elektriciteitsgeneratie)	0,32	0,40	–19,30%	0,23	28%
Olie & Gas	Emissie-intensiteit (gCO_2e/MJ)	71,76	73,71	–2,60%	39,5	45%
Staal	Koolstofintensiteit (ton CO_2 per ton staal)	1,76	1,86	–5,30%	0,82	53%

Uit bovenstaande tabel blijkt dat in alle carbon intensieve sectoren nog zeer grote stappen genomen moeten worden om de reductiedoelstellingen te behalen (zie laatste kolom, 'benodigde reductie'). PMT gaat op korte termijn met alle olie- en gasbedrijven in de aandelenportefeuille en de relatief slechtst presterende nutsbedrijven in gesprek. Deze bedrijven moeten volgens de meest recente rapporten van het Internationaal Energie Agentschap (IEA) en Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) grote inspanningen op korte termijn leveren om de energietransitie te bewerkstelligen. PMT ziet een uitbreiding van het dialoogprogramma als belangrijk middel om de performance op de doelstellingen te verbeteren.

CO_2-VOETAFDRUK

Naast de voortgang op de sectorreductiedoelstellingen van de meest uitstoot-intensieve sectoren, vindt PMT het ook belangrijk om een breder beeld te hebben van de hoeveelheid uitstoot die gepaard gaat met alle aandelen- en bedrijfsobligatiebeleggingen.

5 Voor de voetafdruk van de portefeuilleberekening maakt PMT gebruik van scope 1 en scope 2 data. De gegevens voor scope 3 zijn vaak beperkt beschikbaar. Daarnaast zijn scope 3 data vaak niet goed vergelijkbaar, omdat standaarden van meting en rapportage nog erg verschillen. Dit neemt echter niet weg dat de scope 3 uitstoot voor bepaalde industrieën en bedrijven wel een belangrijke factor is wanneer beoordeeld wordt of een bedrijf conform het Parijsakkoord handelt. Daarom neemt PMT scope 3 ook mee in de sectorreductiedoelstellingen waar relevant en mogelijk.

Daarom meet PMT sinds 2015 de CO_2-voetafdruk van de aandelenportefeuille en sinds 2021 de voetafdruk van de bedrijfsobligatieportefeuille.[6] De CO_2-voetafdruk is de CO_2-uitstoot van de portefeuille afgezet tegen de waarde van de portefeuille (ton CO_2 per 100 geïnvesteerde euro's).[7]

De CO_2-voetafdruk van de aandelenportefeuille is afgelopen jaar flink gedaald. PMT vergelijkt de carbon footprint van zijn aandelenportefeuille met die van een brede aandelenindex ('de benchmark'). De afdruk van de meting in 2021 was 28,5% lager dan de vorige meting. Waar er vorig jaar 4,4% minder werd uitgestoten dan de benchmark, is de CO_2-voetafdruk van de aandelenportefeuille dit jaar 24,3% lager dan de benchmark.

AANDELEN	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bedrag (x 1€ miljoen)	16.095	17.951	20.167	21.178	17.185	20.693	22.168
Uitstoot (tCO_2e) Scope 1 en 2	3.728.640	3.636.513	3.967.801	3.748.631	3.135.249	3.032.751	2.321.708
Uitstoot ($kgCO_2e$/100 EUR)	23,2	20,3	19,7	17,7	18,2	14,7	10,5
Verandering t.o.v. vorige meting	–	–12,6%	–2,9%	–10,0%	3,1%	–19,7%	–28,5%
Verandering t.o.v. meting 2015	–	–12,6%	–15,1%	–23,6%	–21,2%	–36,7%	–54,8%
Out/Under-Performance t.o.v. benchmark	4,0%	5,2%	–0,5%	1,7%	7,6%	–4,4%	–24,3%

BEDRIJFSOBLIGATIES

Eind 2019 bedroeg de CO_2-voetafdruk van de bedrijfsobligatieportefeuille 11.9 kg CO_2e/ 100 EUR. Eind 2020 is dit gestegen naar 13,0 kg CO_2e/ 100 EUR; een stijging van 9,4%. In verhouding tot de benchmark stoten de bedrijfsobligatiebeleggingen van PMT 11,9% minder uit dan de benchmark.

BEDRIJFSOBLIGATIES	2020	2021
Bedrag (x 1€ miljoen)	20.267	21.469
Uitstoot (tCO_2e) Scope 1 en 2	2.408.566	2.790.866
Uitstoot ($kgCO_2e$/100 EUR)	11,9	13,0
Verandering t.o.v. vorige meting	–	–9,4%
Out/Under-Performance t.o.v. benchmark	–23,1%	–11,9%

Een belangrijk verschil tussen de aandelenportefeuille en de bedrijfsobligatieportefeuille is dat er binnen de bedrijfsobligatieportefeuille voor minder bedrijven data beschikbaar is. Met name binnen de hoogrentende bedrijfsobligatieportefeuille.

6 Voor de berekening van de carbon footprint van de aandelenportefeuille is afgelopen jaren gebruik gemaakt van een methodiek die de uitstoot van een belegging bepaalt op basis van de waarde van de investering in verhouding tot de totale marktkapitalisatie van een bedrijf. Deze methodiek kan niet toegepast worden op de obligatieportefeuille omdat de marktkapitalisatie geen rekening houdt met de totale schuldenpositie van een bedrijf. Zowel het Partnership for Carbon Accounting Financials (PCAF) als de European Technical Expert Group on Sustainable Finance (EU TEG) schrijven daarom voor om voor de berekening van de carbon footprint van bedrijfsobligatieportefeuilles gebruik te maken van de enterprise value including cash (EVIC). De carbon footprint van de bedrijfsobligatieportefeuille is daarom berekend op basis van de EVIC.

7 Voor de berekening is gebruik gemaakt van de gegevens over de uitstoot van bedrijven zoals bekend op 31 december 2020. In de praktijk hebben veel bedrijven op dat moment echter nog niet de data over 2020 beschikbaar. Omdat de CO_2 uitstoot data met een vertraging wordt gepubliceerd, geven deze cijfers in werkelijkheid de CO_2 uitstoot weer van het fiscale jaar 2019.

Voor 22% van het belegd vermogen van de hoogrentende portefeuille was geen data beschikbaar waardoor de carbon footprint van de hoogrentende bedrijfsobligatie-portefeuille in werkelijkheid hoger ligt.

In de methodiek die sinds 2015 wordt gehanteerd worden bedrijven, waarvan geen data beschikbaar is, meegenomen in de berekening alsof ze geen uitstoot hebben.[8] In de aandelenportefeuille was dit nooit een significant probleem omdat van slechts een heel klein deel (<0,5%) van de bedrijven geen data beschikbaar was. Wanneer bedrijven zonder data buiten beschouwing worden gelaten is de carbon footprint van de bedrijfsobligatieportefeuille hoger dan nu gemeten.

ACTIEPLAN

Voor het behalen van zijn klimaatambitie en het behalen van de sectorreductiedoel-stellingen heeft PMT een belangrijke randvoorwaarde geformuleerd: de samenstelling van de portefeuille moet passen bij de rendementsdoelstelling en het strategisch beleggingskader van PMT. Bij voorkeur behaalt PMT de hierboven genoemde ambitie en doelstellingen, zonder hiervoor verdere aanpassingen aan de portefeuillesamenstelling te maken. PMT ziet graag dat alle bedrijven in de beleggingsportefeuille hun verantwoorde-lijkheid nemen en de uitstoot in voldoende mate reduceren, mede gestimuleerd door het engagement en stembeleid van PMT. Om deze reden heeft PMT bijvoorbeeld ook afgelopen jaar voor een aantal belangrijke klimaatresoluties gestemd, zoals beschreven in hoofdstuk 4, en besloten om zijn engagementprogramma op het onderwerp klimaat fors uit te breiden, zoals beschreven in hoofdstuk 3.

Ook in beleggingscategorieën waarvoor (doorgaans vanwege gebrek aan goede klimaatdata) nog geen concrete klimaatdoelstellingen op geformuleerd zijn, neemt PMT belangrijke maatregelen die bijdragen aan de energietransitie. Zo investeert PMT binnen zijn infrastructuurportefeuille in hernieuwbare energieprojecten, waarover meer informatie te vinden is in hoofdstuk 7.

BELEGGINGEN IN FOSSIELE BRANDSTOFFEN

Het bestuur van PMT heeft in 2021 besproken of beleggingen in olie en gas nog passend zijn, gegeven de klimaatambities van PMT. Olie- en gasbedrijven leveren producten waarvan het gebruik fors zal moeten afnemen om de doelen van het Parijsakkoord te bereiken. PMT voorziet dat het voor veel olie- en gasbedrijven zeer uitdagend zal worden om te transformeren, en zien ook dat er op dit moment nog geen enkel olie- en gasbedrijf in de portefeuille van PMT volledig op koers ligt om de doelen van het Parijsakkoord te halen. Vooralsnog geeft PMT er de voorkeur aan om te blijven investeren in de relatief goed presterende bedrijven binnen deze sector. Een groot deel van de deelnemers van PMT is werkzaam bij bedrijven die nog sterk afhankelijk zijn van fossiele brandstoffen en de energietransitie nog moeten doormaken. Uit deelnemersonderzoeken blijkt dat deelnemers er doorgaans de voorkeur aan geven om met bedrijven in gesprek te gaan, in plaats van direct over te gaan tot uitsluiting. Door geïnvesteerd te blijven in de olie- en gassector kan PMT deze bedrijven blijven stimuleren om verdere stappen te nemen met o.a. zijn stemgedrag en met engagementgesprekken. De klimaatcriteria die PMT stelt aan

8 De samenstelling van databronnen, uitgedrukt als percentage van het belegd vermogen, is als volgt: voor de aandelenportefeuille 46% via het 'Carbon Disclosure Project' (CDP); 39,1% uit maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) of algemene jaarverslagen; 13,4% gemodelleerde data; 1,1% uit andere rapportages; en 0,4% niet verzameld. Voor de investment grade bedrijfsobligatie portefeuille is de samenstelling: 43% uit MVO of algemene jaarverslagen; 41,2% via CDP; 10,4% gemodelleerde data; 4,7% niet verzameld; en 0,6% uit andere rapportages. Voor de hoogrentende bedrijfsobligaties is de samenstelling: 29,6% gemodelleerde data; 27,4% MVO of algemene jaarverslagen; 22% niet verzameld; 20,8% via CDP en 0,2% uit andere rapportages.

bedrijven zullen echter steeds strikter worden, en wanneer bedrijven hier onvoldoende gehoor aan geven zal PMT alsnog overgaan tot uitsluiting.

HOOG-URGENTIE KLIMAATENGAGEMENT

PMT vindt dat fossiele bedrijven binnen 1 tot 2 jaar hun strategie in lijn moeten hebben gebracht met een 1,5-gradenpad. PMT gaat daarom in 2022 in gesprek met hoge urgentie met 51 bedrijven (alle resterende bedrijven in de olie- en gassector en de resterende grootste achterlopers in de nutssector in de PMT-aandelenportefeuille). De gesprekken worden gevoerd aan de hand van internationale standaarden, vastgesteld door de ClimateAction 100+ (CA100+) Netzero Company Benchmark en de indicatoren van de IIGCC Netzero Standard for Oil and Gas & Utility companies. Deze indicatoren zijn gebaseerd op de nieuwste inzichten van het IEA 1,5-gradenpad. Hiermee borgt PMT dat de nieuwste wetenschappelijke inzichten worden meegenomen in de uitvoering van de dialoog. Eind 2021 belegde PMT in totaal zo'n 2,6 miljard euro in de olie- en gassector op een totaal vermogen van 101,4 miljard euro.

In de eerste fase van het engagementprogramma vraagt PMT deze bedrijven om publiekelijk de ambitie uit te spreken om hun strategie in lijn te brengen met een 1.5 graden pad. Van nutsbedrijven vraagt PMT om hun kolenassets uit te faseren.
In het tweede deel van het engagementprogramma vraagt PMT de bedrijven reductie-doelstellingen op de korte, middellange en lange termijn te publiceren en actieplannen op te stellen en te rapporteren volgens internationale standaarden.

HET NEDERLANDSE KLIMAATCOMMITMENT

PMT heeft in 2018 het commitment van de financiële sector aan het Nederlandse klimaat-akkoord ondertekend.[9] Volgens de afspraken die zijn gemaakt in het commitment gaat PMT in 2022 voor alle relevante beleggingen de carbon footprint rapporteren en carbon reductiedoelstellingen vaststellen voor 2030. Om te bepalen of een beleggingscategorie relevant is, wordt hoofdzakelijk gekeken naar de volgende factoren:

1. De mogelijkheden die PMT heeft om invloed uit te oefenen op de CO_2-uitstoot van deze beleggingen.
2. De mogelijkheden die PMT heeft om te meten welke bijdrage de beleggingen leveren aan de energietransitie.
3. De omvang van de beleggingscategorie in de portefeuille van PMT.

De beleggingscategorie beursgenoteerde aandelen is duidelijk relevant. PMT kan op deze beleggingscategorie invloed uitoefenen middels het stembeleid, met engagement, en door bepaalde beleggingen uit te sluiten voor opname. In deze beleggingscategorie zijn relatief veel mogelijkheden om de CO_2-impact van beleggingen te meten, en de beleggingscategorie maakt een substantieel onderdeel uit van de beleggingsportefeuille.

Voor beursgenoteerde aandelen meet PMT al vanaf 2015 de carbon footprint. Ook zijn er reductiedoelstellingen geformuleerd voor de aandelenportefeuille. Voor de beleggings-categorieën vastgoed, bedrijfsobligaties en infrastructuur schat PMT in dat er voldoende informatie beschikbaar is om voor het eind van 2022 een beeld te kunnen geven bij de CO_2-impact van zijn beleggingen en een eerste kwantitatieve doelstelling daaromtrent te formuleren. Daarbij geldt dat het inzicht in de bijdrage die PMT's beleggingen leveren aan de reductie van CO_2-uitstoot nog onvolledig is.

9 Uitgebreidere informatie over de bijdrage van PMT aan het Nederlandse Klimaatcommitment is beschikbaar op de website van PMT.

PMT verwacht dat dit inzicht in de komende jaren zal verbeteren. Het is waarschijnlijk dat PMT zijn doelstellingen en actieplannen op basis daarvan gaandeweg zal aanscherpen.

De beleggingscategorie private equity bijvoorbeeld is relevant vanuit de eerste invalshoek (zie hierboven onder '1.'); PMT kan managers die de private equity portefeuilles beheren bijvoorbeeld mede op basis van hun ambities op het thema klimaat selecteren en beoordelen en hen de opdracht mee geven om de CO_2-uitstoot mee te nemen in de beleggingsbeslissingen. De portefeuille maakt een veel kleiner, maar ook substantieel onderdeel uit van de beleggingsportefeuille van PMT. De mogelijkheden om de CO_2 impact van deze beleggingen te meten zijn echter nog dermate beperkt, dat het PMT niet zinvol lijkt om op basis hiervan een carbon footprint te rapporteren of doelstellingen vast te stellen.

Onderdeel van het commitment is ook dat PMT aangeeft hoe het fonds de voortgang op de actieplannen monitort en in hoeverre er prikkels zijn opgenomen in het beoordelingsbeleid. De beleggingscommissie van PMT monitort de voortgang op de actieplannen en rapporteert hierover aan het bestuur van PMT.

PMT kent zelf geen prestatiegerelateerde beloningen of bonussen toe, ook niet gerelateerd aan klimaat. Hiermee houdt PMT zich aan de Code Pensioenfondsen, de gedragscode voor de pensioensector.

KLIMAATRISICO'S VOOR DE BELEGGINGSPORTEFEUILLE

Financiële klimaatrisico's zijn te verdelen in transitierisico's en fysieke risico's. Transitierisico's hangen vooral samen met de gevolgen van stringenter klimaatbeleid, wat nodig is om de doelstellingen van het Parijsakkoord te kunnen behalen. Hierdoor kunnen kosten voor bedrijven oplopen; bijvoorbeeld door hogere CO_2-belastingen en door vervroegde afschrijving van investeringen die te maken hebben met fossiele brandstoffen door de overstap op schone energiebronnen. Fysieke risico's hangen samen met de gevolgen van een temperatuurstijging op aarde. De financiële prestaties van organisaties worden bijvoorbeeld beïnvloed door veranderingen in de beschikbaarheid en kwaliteit van extreme temperatuurveranderingen, water en voedselveiligheid. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat de financiële risico's voor pensioenfondsen als gevolg van klimaatverandering aanzienlijk kunnen zijn. Een analyse is opgenomen in de TCFD-rapportage (zie bijlage 2).

OVERZICHT KLIMAAT GERELATEERDE MAATREGELEN

PMT neemt per beleggingscategorie de volgende maatregelen om bij te dragen aan een reductie van de reële CO_2-uitstoot:

AANDELEN

- Stemmen. PMT brengt stemmen uit voor een klimaatvriendelijk beleid (zie hoofdstuk 4 voor meer informatie).
- Engagement. PMT gaat met bedrijven in gesprek over hun klimaatbeleid. Het klimaat engagementprogramma wordt fors uitgebreid, zoals beschreven in hoofdstuk 3.
  De intentie is om het engagementprogramma de komende jaren verder uit te breiden naar de verschillende carbon intensieve sectoren, en de PMT-klimaatcriteria steeds verder aan te scherpen.
- Uitsluitingen. Bedrijven die onvoldoende scoren op engagement-verzoeken worden uitgesloten ('engagement-led divestment').
- Screenings. Alle bedrijven worden gescreend op een ESG-score, een beoordeling waar het klimaatbeleid onderdeel van uitmaakt. In de carbon intensieve sectoren wordt daarnaast niet geïnvesteerd in de bedrijven die binnen hun sector een relatief slechte klimaatscore behalen (een score binnen de slechtste 20%).

BEDRIJFSOBLIGATIES

- Screenings. Alle bedrijven wordt gescreend op een ESG-score, een beoordeling waar het klimaatbeleid onderdeel van uitmaakt. Daarnaast worden bedrijven die meer dan 30% van de omzet uit energieopwekking met kolen behalen niet opgenomen, evenals bedrijven die meer dan 10% van de inkomsten behalen uit onconventionele productie van olie en gas (zoals teerzandolie en schaliegas).
- Beheerders nemen klimaataspecten mee in hun beleggingsbeslissingen en worden mede op basis van hun klimaatbeleid geselecteerd en gemonitord.

VASTGOED

- Renovatie van bestaande woningen. In lijn met voorgaande jaren is in 2021 gewerkt aan de verdere verduurzaming van de onroerend goed portefeuille van PMT. Afgelopen jaar zijn er ca 100 woningen verduurzaamd van gemiddeld label E naar label A. In totaal zijn nu circa 1.400 woningen verduurzaamd.
- Beheerders nemen klimaataspecten mee in hun beleggingsbeslissingen en worden mede op basis van hun klimaatbeleid geselecteerd en gemonitord.

PRIVATE EQUITY

- Beheerders nemen klimaataspecten mee in hun beleggingsbeslissingen en worden mede op basis van hun klimaatbeleid geselecteerd en gemonitord.

INFRASTRUCTUUR

- Beheerders nemen klimaataspecten mee in hun beleggingsbeslissingen en worden mede op basis van hun klimaatbeleid geselecteerd en gemonitord.
- Investeringen in infrastructuur renewables en infrastructuur leningen. Zie hoofdstuk 7 voor meer informatie.

PARTNERSHIP CARBON ACCOUNTING FINANCIALS (PCAF)

PMT is sinds 2016 ondersteunend partner in het Partnership Carbon Accounting Financials (PCAF), dat streeft naar een publiekelijk beschikbare methodologie voor het meten van de carbon footprint. MN, de uitvoeringsorganisatie van PMT, is onderdeel van de Nederlandse tak en de werkgroep 'aandelen'.

TASK FORCE ON CLIMATE-RELATED FINANCIAL DISCLOSURES (TCFD)

PMT wil transparant zijn over de kansen en risico's die zijn verbonden aan klimaatverandering. Dat kunnen financiële kansen en risico's zijn voor de beleggingen, maar ook fysieke gebeurtenissen die deze risico's beïnvloeden. Onder leiding van de gouverneur van de centrale bank van het Verenigd Koninkrijk heeft de Task Force on Climate-related Financial Disclosure (TCFD) een rapportageraamwerk ontwikkeld. Aan de hand van de TCFD-rapportage rapporteren bedrijven en grote beleggers over de kansen en risico's voor hun activiteiten die ontstaan door klimaatverandering en hoe zij hiermee omgaan. PMT steunt dit raamwerk, want het delen van deze informatie helpt bedrijven, beleggers en overheden om klimaatgerelateerde kansen en risico's te kunnen beheersen. Daarnaast vindt PMT dat alle belanghebbenden recht hebben op duidelijke informatie hierover. PMT publiceert dit jaar de vijfde opeenvolgende TCFD-rapportage over 2021. Deze is als bijlage opgenomen in dit jaarverslag.

UPDATE COP26

In 2021 vond de 26ste klimaatconferentie van de Verenigde Naties (COP26) plaats in Glasgow. COP26 wordt gezien als de belangrijkste bijeenkomst sinds de COP21 in 2015 waar het Parijs Klimaatakkoord werd gesloten. De uitkomst van COP26 is het Glasgow Climate Pact dat onderhandeld werd door 197 landen. Hierin werden onder anderen de volgende beloftes gemaakt:

- 130 landen hebben toegezegd op het stoppen en terugdraaien van ontbossing en landdegradatie. Ook Brazilië heeft hierbij belooft de ontbossing in de Amazone te verminderen.
- Meer dan 100 landen hebben toegezegd op het verminderen van methaan uitstoot met 30% voor 2030.
- 23 landen gingen verder dan de beloftes van het Glasgow Climate Pact en hebben beloofd steun te bieden aan ontwikkelingslanden voor het uitfaseren van kolen. 25 landen, waaronder Nederland hebben zich gecommitteerd aan het stoppen met publieke financiering van de meeste fossiele brandstof projecten voor het eind van 2022.
- Meer dan 450 financiële instellingen en andere bedrijven hebben zich gecommitteerd aan het inzetten van hun vermogen voor het behalen van een net-zero uitstoot voor 2050.

3 ACTIEF AANDEELHOUDERSCHAP – ENGAGEMENT

PMT zet actief aandeelhouderschap samen met andere instrumenten in om bij te dragen aan een goed pensioen in een wereld die toekomstbestendig, rechtvaardig en leefbaar is. Als actieve aandeelhouder zet PMT zijn invloed in om langetermijn waardecreatie te bevorderen bij de bedrijven waar het in belegt. In 2021 heeft PMT in totaal met 105 bedrijven dialoog gevoerd.

Actief aandeelhouderschap omvat twee basiselementen: het voeren van een dialoog met de onderneming (engagement) en het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen. De belangrijkste reden van het starten van een dialoog is het mitigeren van ESG risico's in de portefeuille. Het dialoogprogramma van PMT is opgebouwd uit vier typen van dialoog die elk bestaan uit één of meerdere onderliggende programma's:

- Incidenten & Controverses
- Toezicht houden op Nederlandse beursgenoteerde bedrijven
- Thematisch Engagement (engagement op specifieke ESG thema's)
- IMVB

Onder elk type dialoog liggen één of meerdere dialoogprogramma's. De onderstaande tabel geeft een overzicht van de dialoogprogramma's van PMT (in 2021), het aantal contactmomenten binnen de dialoogprogramma's en de daaraan gerelateerde SDG's .

DIALOOGPROGRAMMA	DIALOOGDOELSTELLING	AANTAL GESPREKKEN	GERELATEERDE SDG
Toezicht Nederlandse beursgenoteerde bedrijven	Ondernemingen worden gevraagd in hun dagelijks bestuur rekenschap te geven van de verantwoordelijkheid die de onderneming heeft ten opzichte van belanghebbenden.	30	Diverse SDG's
Energietransitie	Bedrijven worden gevraagd hun strategie in lijn te brengen met de 1,5 graden doelstelling van het Klimaatakkoord van Parijs.	26	SDG 7 Betaalbare en schone Energie SDG 13 Klimaatactie
Leefbaar loon en leefbaar inkomen	Ondernemingen in de textielsector worden gevraagd het belang van een leefbaar loon te erkennen en te prioriteren. PMT moedigt ondernemingen aan om de juiste processen te implementeren om een leefbaar loon te bewerkstelligen. Ondernemingen in de koffie en cacao sector worden gevraagd beleid te voeren op leefbaar inkomen en de inkoop van agrarische producten op een duurzame wijze te organiseren.	26	SDG 1 Geen armoede SDG 8 Eerlijk werk en economische groei
Arbeidstransitie	Ondernemingen in met name de autosector worden gevraagd hun werknemersbestand toekomstbestendig te maken ter voorkoming en mitigatie van de negatieve effecten van automatisering.	8	SDG 8 Eerlijk werk en economische groei
Kinderarbeid & Kobalt	Ondernemingen worden gevraagd om gepaste zorgvuldigheid toe te passen in alle vormen van kobaltwinning.	1	SDG 8 Eerlijk werk en economische groei SDG 10 Ongelijkheid verminderen SDG 12 Verantwoorde consumptie en productie

DIALOOGPROGRAMMA	DIALOOGDOELSTELLING	AANTAL GESPREKKEN	GERELATEERDE SDG
Beloningsbeleid	Ondernemingen worden gevraagd om hun beloningsbeleid op te laten stellen door een onafhankelijke remuneratie commissie en dit jaarlijks voor te leggen aan de aandeelhouders. PMT vraagt ondernemingen om redelijke beloningen uit te keren waarbij de mogelijkheid gewaarborgd wordt om een deel van de beloning terug te vorderen indien een bestuurder zich niet aan de regels blijkt te houden.	4	SDG 8 Eerlijk werk en economische groei SDG 10 Ongelijkheid verminderen
Verantwoord belastingbeleid	Ondernemingen worden gevraagd een verantwoord belastingbeleid te voeren waarbij openlijk wordt gerapporteerd over betaalde belastingen.	8	SDG 1 Geen armoede SDG 8 Eerlijk werk en economische groei SDG 10 Ongelijkheid verminderen SDG 16 Vrede, justitie en sterke publieke diensten
Biodiversiteit	Ondernemingen worden gevraagd om rekenschap te geven van de biodiversiteitsrisico's in hun waardeketen. Hierbij ligt de focus op het verbeteren van traceerbaarheid van de waardeketen en het verminderen van ontbossing.	5	SDG 14 Leven in het water SDG 15 Leven op het land
IMVB	Binnen het diepe spoor van het IMVB-convenant worden in totaal zes engagementcases gestart op specifieke thema's. De doelstelling van de dialoog verschilt per casus, maar wordt gebaseerd op de due diligence stappen van de OESO-richtlijnen en de Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGPs).	8	Diverse SDG's
Incidenten & controverses	MN voert namens PMT engagement met ondernemingen die betrokken zijn bij serieuze incidenten en controverses op ESG-vlak. Om controverses te identificeren gebruikt MN momenteel de principes van de Global Compact van de Verenigde Naties (UNGC).	5	Diverse SDG's
TOTAAL		121	

De volgende paragrafen bevatten voorbeelden van de gesprekken die zijn gevoerd en de resultaten die zijn behaald. De volledige omvang van het engagement is terug te vinden in PMT's engagementlijst van 2021. Hierin staat beschreven met welke bedrijven PMT in gesprek is gegaan, welke onderwerpen er aan bod zijn gekomen, en welke vooruitgang er per engagement is geboekt.

ENGAGEMENT: GOED ONDERNEMINGSBESTUUR (REMUNERATIE, BELASTING & NEDERLANDSE BEURSGENOTEERDE BEDRIJVEN)

PMT vindt het belangrijk dat salarissen van topbestuurders in een logische lijn liggen met de rest van de organisatie en andere bedrijven. Ook wil PMT dat bonussen niet onredelijk hoog zijn en dat die bonussen prikkelen tot goede prestaties op de lange termijn, niet tot kortetermijndenken.

PMT heeft hier onder meer de bedrijven AB Inbev en Comcast op aangesproken. In die gesprekken werd duidelijk dat PMT als langetermijnbelegger anders kijkt naar beloningen dan sommige andere aandeelhouders. In de beloningspakketten pleit PMT voor een bonussysteem (als een bedrijf dat heeft) dat beloont voor een goede langetermijnprestatie van een bedrijf. Duurzaamheid hoort daar onderdeel van te zijn.

Als lid van het samenwerkingsverband Eumedion is PMT samen met andere investeerders in gesprek met Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. PMT heeft de leiding bij de gesprekken met bijvoorbeeld Heineken. Dit jaar sprak PMT met Heineken over duurzaamheid als onderdeel van het beloningsbeleid en de klimaatstrategie van de brouwer.

CASUS UNILEVER

In 2021 sprak PMT met Unilever over inspraak op het klimaatbeleid, die door de aandeelhoudersvergadering ruim werd aangenomen. Een ander onderwerp van gesprek was de veranderingen in het bedrijfsmodel als gevolg van de groeiende digitale distributie en business-to-consumer modellen en de strategische implicaties daarvan voor Unilever. Ook sprak PMT met Unilever over zijn duurzaamheidsdoelstellingen. Samen met andere investeerders drong PMT erop aan deze overeind te houden bij de veranderingen die de onderneming doormaakt ten gevolge van de unificatie. Verder werd er aandacht besteed aan de nieuwe statuten van Unilever, waarin de onderneming zichzelf het recht toekent aandeelhoudersvergaderingen te verplaatsen of annuleren zonder daarvan aandeelhouders op de hoogte te stellen. PMT vroeg Unilever om wijzigingen altijd aan aandeelhouders te communiceren op de gebruikelijke manieren. Unilever willigde dit verzoek in.

ENGAGEMENT: INCIDENTEN EN CONTROVERSES

PMT verwacht van bedrijven dat zij handelen in lijn met de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de Verenigde Naties Global Compact principes en Guiding Principles on Business and Human Rights. Wanneer PMT constateert dat een bedrijf betrokken is bij een serieus incident of controverse waarbij één of meerdere van deze internationale richtlijnen zijn overtreden, start PMT de dialoog.

Voorbeelden van misstanden zijn schending van mensenrechten en arbeidsrechten, negatieve impact op milieu en klimaat, en corruptie. PMT gebruikt de informatie van dataprovider MSCI om dit vast te stellen, en baseert zich daarnaast op eigen analyses en signaleringen van relevante stakeholders.

In het dialoogprogramma Incidenten & Controverses dringt PMT bij de bedrijven erop aan negatieve impact op mens en milieu, veroorzaakt door de bedrijfsactiviteiten, te beëindigen, beperken en in de toekomst te voorkomen. Waar relevant, vraagt PMT de bedrijven ook herstel aan te bieden voor de impact en ervoor te zorgen dat benadeelden worden gecompenseerd. Daarnaast vraagt PMT het bedrijf na te gaan hoe de schending heeft kunnen gebeuren, hun beleid en processen onder de loep te nemen en adequate maatregelen te nemen om herhaling te voorkomen.

In 2022 gaat PMT het engagement op incidenten en controverses aanscherpen en uitbreiden met behulp van een externe uitvoerder. Dit stelt PMT in staat om een groter aantal misstanden te bespreken. Bovendien verkleint PMT hiermee het risico dat PMT misstanden in zijn beleggingsportefeuille over het hoofd ziet, doordat er een groter aantal bronnen geraadpleegd wordt voor de identificatie van incidenten en controverses.

BARRICK

CASUS BARRICK

In 2021 sprak PMT met het bedrijf Barrick over gerapporteerde mensenrechtenschendingen rondom goudmijnen in Tanzania en Papoea Nieuw Guinea. Ngo's beschuldigen Barrick van excessief geweld tegen omringende gemeenschappen. Met betrekking tot de mijn in Tanzania, de North Mara Mine, loopt op dit moment een rechtszaak tegen Barrick. PMT vraagt in de dialoog om remedie voor de slachtoffers. Ook ziet PMT erop toe dat Barrick zijn beleid en processen aanscherpt om herhaling van soortgelijke misstanden in de toekomst te voorkomen. Barrick heeft in 2021 voor het eerst een mensenrechtenrapport gepubliceerd. Hierin erkent Barrick dat het mensenrechtenbeleid in het verleden tekort is geschoten en spreekt het hoge ambities uit voor de toekomst. Het bedrijf is transparant over de stappen die het heeft ondernomen om het beleid en processen te verbeteren. Zo voert Barrick frequent mensenrechtenassessments uit op de verschillende locaties waar Barrick actief is. Ook wordt het beveiligingspersoneel dat de mijnen beveiligt, getraind op het respecteren van mensenrechten.

ENGAGEMENT: ENERGIETRANSITIE

Het klimaatbeleid van PMT waar dit dialoogprogramma onderdeel van uitmaakt is nader omschreven in hoofdstuk 2.

CASUS ENGIE

Wat is er gedaan?

In 2021 heeft MN namens PMT vaak gesproken met Engie, met name rondom de aandeelhoudersvergadering van Engie. Dit komt omdat er begin 2021 kennis gemaakt werd met de nieuwe CEO en omdat PMT rondom de aandeelhoudersvergadering druk heeft uitgeoefend op het bedrijf middels het indienen van een resolutie. De belangrijkste onderwerpen van gesprek waren een net zero commitment, de uitfasering van steenkolen en het uitvoeren van een analyse op de lobby-praktijken binnen het onderwerp klimaat. Op deze onderdelen is voortgang geboekt, met als belangrijkste mijlpalen het publieke commitment om de kolen uit te faseren; de formulering van een ambitieuze net zero doelstelling per 2045 voor alle uitstoot categorieën; en de klimaatlobby-review te publiceren in lijn met de wensen van investeerders.

Wat is er bereikt?

Engie heeft op aandringen van PMT (en andere investeerders) in 2021 een net zero doelstelling voor 2045 afgegeven, voor alle scopes en bedrijfsactiviteiten wereldwijd. Dat wil zeggen dat Engie op de lange termijn netto nul CO_2-uitstoot wil hebben. Engie was aanvankelijk niet bereid om een dergelijk commitment af te geven omdat er nog veel afhankelijkheden zouden zijn van de techniek op bijvoorbeeld het gebied van CO_2-opslag. In 2020 stelde PMT daarom kritische vragen hierover op de aandeelhoudersvergadering. Toen Engie nog steeds niet bereid bleek om een dergelijk commitment af te geven, intensiveerde PMT het engagement. Engie was op dat moment een achterloper op het gebied van klimaat als één van de laatste Europese nutsbedrijven dat nog geen net zero commitment had afgegeven. In aanloop naar de aandeelhoudersvergadering in 2021 bereidde PMT een resolutie voor en verzamelde voldoende investeerders die de resolutie wilden ondersteunen.
Vlak voor de aandeelhoudersvergadering sprak MN Engie namens PMT vijf keer in twee weken, wat hoogst ongebruikelijk is. Engie sprak daarna alsnog de intentie uit om een net zero commitment te willen afgeven. Het voorgestelde commitment voldeed niet aan de voorwaarden van de resolutie. Om deze reden diende PMT alsnog de resolutie in, met de eis aan Engie om een net zero commitment af te geven, per 2050 of eerder voor alle bedrijfsactiviteiten wereldwijd. Onder druk van deze resolutie en de negatieve publiciteit die dit zou veroorzaken in Frankrijk en daarbuiten, publiceerde Engie vlak voor de AVA een strategie waarin staat dat Engie per 2045 net zero uitstoot zal hebben, voor alle bedrijfsactiviteiten wereldwijd. Omdat deze strategie aan de eisen van de resolutie voldeed, trok PMT deze laatste alsnog in.

Wat zijn de vervolgstappen?

Onder druk van aandeelhouders heeft Engie een publiek commitment afgegeven dat de kolen worden uitgefaseerd in lijn met de aanbevelingen van het laatste IPCC-rapport. Het is echter nog niet duidelijk hoe deze uitfasering er per kolencentrale uitziet.

CASUS NEXTERA

Wat is er gedaan?
In februari sprak MN namens PMT samen met andere investeerders van het samenwerkingsverband CA100+ met de CEO van Nextera. De focus lag met name op een net zero commitment en de ontsluiting van klimaatgerelateerde informatie. De CEO gaf aan op dat moment niet open te staan voor het afgeven van een net zero commitment, met als belangrijkste argument de politieke gevoeligheid die heerst bij een bedrijf dat voornamelijk in Florida opereert. Op het punt van ontsluiting wilde Nextera wel direct extra stappen zetten. De CEO gaf naar aanleiding van vragen hierover aan te gaan rapporteren via Carbon Disclosure Project (CDP) per zomer 2021. Dit is een enorme stap voorwaarts voor het bedrijf dat in lijn is met het Parijsakkoord, maar zeer weinig naar buiten brengt.

Wat is er bereikt?
Na intensieve druk van vooral MN namens PMT in dit engagementtraject heeft Nextera toegezegd om volgens de CDP-methodiek data te ontsluiten. Hiermee komen alle klimaatgerelateerde aspecten van de bedrijfsvoering naar voren en kan het engagement naar een hoger niveau getild worden, op basis van de publiek beschikbare informatie van Nextera.

Wat zijn de volgende stappen?
De net zero doelstelling van Nextera blijft een heikel punt. Daar moet in het vervolg nog meer aandacht aan besteed worden, aangezien het de standaard van nuts-bedrijven inmiddels is om wel een commitment op te nemen. De voortgang wordt via CA100+ gemonitord.

CASUS TOTAL & SHELL

Op verzoek van PMT gaven de bedrijven TotalEnergies en Royal Dutch Shell hun aandeelhouders dit jaar voor het eerst de kans om een stem uit te brengen over hun respectievelijke klimaattransitieplannen. In het klimaattransitieplan geven de bedrijven inzicht in zaken als hun emissiereductiedoelstellingen, de strategie om deze doelstellingen te behalen en een bijbehorend overzicht van investeringen. PMT vindt het belangrijk dat deze bedrijven hun strategie in lijn brengen met een 1,5 graden pad en juicht het toe dat aandeelhouders nu kunnen stemmen over de respectievelijke klimaatstrategieën van deze bedrijven. Op deze manier kan PMT zich uitspreken over de kwaliteit van de transitieplannen. PMT beoordeelde de huidige plannen als niet ambitieus genoeg en stemde in beide gevallen tegen het klimaattransitieplan.

ENGAGEMENT: BIODIVERSITEIT

Biodiversiteit, gedefinieerd als de variatie aan leven dat op aarde bestaat, neemt in drastisch tempo af.[10] De Nederlandsche Bank raamt dat meer dan een kwart van de beleggingen en leningen van de Nederlandse financiële sector afhankelijk zijn van ecosysteemdiensten. Daarnaast hebben bedrijven in de portefeuille van PMT als gevolg van hun bedrijfsactiviteiten grote impact op biodiversiteit. PMT erkent de urgentie, en heeft daarom in 2021 een nieuw dialoogprogramma 'Biodiversiteit' geïntroduceerd.

Het opstarten van het dialoogprogramma vond gelijktijdig plaats met de klimaattop in Glasgow van 31 oktober tot 12 november 2021. Tijdens deze top hebben ruim 100 landen een akkoord gesloten om in 2030 een einde te maken aan ontbossing, een van de belangrijke drijvers voor klimaatverandering en verlies aan biodiversiteit. De klimaattop onderstreept de urgentie van dit onderwerp en de cruciale rol die overheden en bedrijven, inclusief de financiële sector, spelen in het tegengaan van ontbossing.

PMT neemt deel aan het ACTIAM-initiatief 'Satellite-based engagement towards no-deforestation'. MN gaat namens PMT de dialoog aan met bedrijven over ontbossingsvrije toeleveringsketens en maakt daarbij gebruik van satellietbeelden. De vijf bedrijven voor dit programma zijn geselecteerd op basis van hun directe en indirecte impact op biodiversiteit door bedrijfsactiviteiten en activiteiten in de toeleveringsketen, met name waar het gaat om zogenaamde 'soft commodities' zoals palmolie. De hoofddoelstelling van het programma is het mitigeren van biodiversiteitsrisico's in de portefeuille en het bijdragen aan een leefbare wereld. De gesprekken met bedrijven zullen van start gaan in 2022 en zullen gericht zijn op het verbeteren van de traceerbaarheid van de toeleveringsketen en publieke rapportage, het toewerken naar zero deforestation in de toeleveringsketen, en het integreren van biodiversiteit in strategie en rapportages. MN heeft een lead investor rol bij Unilever PLC en Mitsubishi Corporation en een opt-in positie voor The Hershey Company, BASF SE en Nestlé SA.

Naast het voeren van gesprekken zullen in de eerste helft van 2022 mogelijke samenwerkingsverbanden binnen dit thema verder onderzocht worden, waarbij prioriteit wordt gegeven aan het Partnership for Biodiversity Accounting Financials (PBAF) opgezet door ASN, ACTIAM, Triodos, Triple Jump, Robeco en FMO, en het Nature Action 100+ programma dat naar verwachting in mei 2022 zal starten.

ENGAGEMENT: SOCIALE ASPECTEN

Sociale aspecten gaan over de wijze waarop bedrijven omgaan met mensenrechten en arbeidsrechten. De belangrijkste onderwerpen binnen het thema 'sociaal' zijn leefbare lonen en leefbare inkomens in toeleveringsketens, en de impact van automatisering op banen. PMT committeert zich aan internationale richtlijnen en ziet erop toe dat bedrijven zich houden aan deze richtlijnen. In de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen en de onderliggende sectorspecifieke richtsnoeren wordt de verantwoordelijkheid van bedrijven beschreven om negatieve impact die zij veroorzaken, of waar ze aan bijdragen te vermijden en adresseren en ernaar te streven negatieve impact te mitigeren waar die direct gelinkt zijn aan hun producten, operaties of diensten door een zakelijke overeenkomst. De United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGPs) bieden een raamwerk waarmee bedrijven hun mensenrechtenrisico's kunnen identificeren en prioriteren. Dit stelt bedrijven, in zowel het beleid als de uitvoering, in staat om actie te ondernemen om mensenrechtenschendingen te voorkomen. Aanvullend vereisen de UNGPs dat bedrijven mogelijke stakeholders toegang geven tot verhaal en klachten, en hier transparant over communiceren.

10 Het Intergovernmental Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (IPBES) schat dat 25 procent van alle dier- en plantensoorten met uitsterven worden bedreigd.

VOORUITBLIK

De afgelopen jaren is er een groeiend besef van het belang van sociale aspecten binnen Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Ook bij PMT. In 2022 wil PMT daarom zijn activiteiten op de 'S' van ESG evalueren. PMT reflecteert op hoe de belangrijkste thema's op het vlak van mensenrechten en arbeidsrechten momenteel aan bod komen in zijn verantwoord beleggen beleid, en gaat na of dit aanscherping of uitbreiding behoeft.

LEEFBAAR LOON EN LEEFBAAR INKOMEN

MN is medeoprichter en actief lid van het Platform Living Wage Financials (PLWF). Het Platform wordt door PMT ondersteund. Gezamenlijk spreken de PLWF leden met bedrijven uit de textiel, agrarische- en retailsector over het belang van leefbare lonen en inkomens. Het samenwerkingsverband is in 2021 sterk gegroeid en kent inmiddels 18 leden uit binnen- en buitenland met een geschat beheerd vermogen van €4,6 biljoen (per december 2021). Afgelopen jaar voerde MN namens PMT dialoog met elf bedrijven (zes textielbedrijven en vijf voedingsproducenten). Eén van de kernactiviteiten van het platform is het scoren van bedrijven op hun voortgang. De uitkomsten van deze analyses zijn in 2021 voor het eerst publiek gepubliceerd in een jaarverslag van het PLWF.

LEEFBARE LONEN IN DE TEXTIELSECTOR

In 2021 is voor de vierde keer de voortgang van kledingbedrijven op het gebied van leefbaar loon gemeten aan de hand van een extern gevalideerde methode. Deze methodologie bestaat uit acht vragen die elk worden beoordeeld op een schaal van 0 tot 5 punten. Op basis van de totaalscore die voortkomt uit de methodologie, worden de bedrijven in een van de volgende categorieën geplaats: *embryonic, developing, maturing, advanced of leading*. Deze categorieën indiceren in welke fase binnen het proces van de implementatie van een leefbaar loon een bedrijf zich bevindt. Een bedrijf in de *embryonic* fase geeft niet genoeg erkenning aan het belang van een leefbaar loon en uit zich niet expliciet over de voordelen van de implementatie van een leefbaar loon. Een bedrijf in de *developing* fase erkent de problematiek rondom leefbare lonen, maar heeft nog geen formele processen ingevoerd om deze problemen te adresseren. Daarentegen hebben bedrijven in de *maturing* fase wel processen in werking gesteld om leefbaar loongerelateerde problemen in de waardeketen te adresseren. Hierbij wordt vooruitgang gezien op hoge risico's.

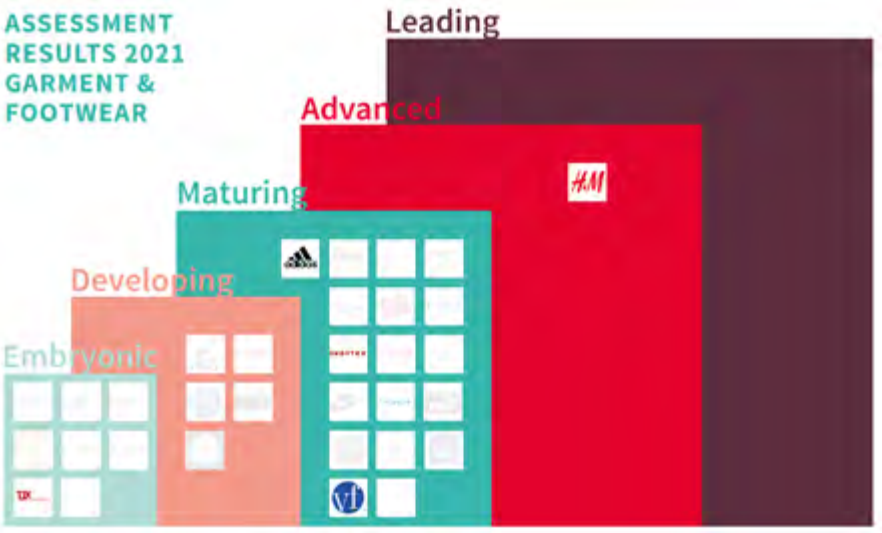

Een bedrijf komt in aanmerking voor de *advanced* categorie wanneer er solide mechanismen van kracht zijn om leefbare lonen te implementeren in zowel de eigen productie als in de waardeketen. Wanneer een bedrijf beoordeeld wordt als *leading*, speelt dit bedrijf een leidende rol in de sector op het gebied van leefbare lonen en heeft het bedrijf dit thema volledig geïntegreerd in de bedrijfsvoering.

PMT ziet de implementatie van een leefbaar loon als een dynamisch proces. Hierdoor wordt de methodologie constant doorontwikkeld en is deze ook in 2021 verder aangescherpt op basis van de verwachtingen die het PLWF heeft van de kledingbedrijven waarmee MN namens PMT spreekt. De uitgelichte bedrijven in het hiervoor afgebeelde figuur laten de resultaten zien van de bedrijven waar MN in 2021 namens PMT mee heeft gesproken.

Net als vorig jaar bevindt het gros van de bedrijven zich in de '*maturing*' fase. Het belang van leefbare lonen wordt binnen de textielsector breed gedragen, maar voor veel bedrijven blijft het een uitdaging om dit te vertalen naar betekenisvolle actie en aantoonbare resultaten. Ten opzichte van 2020 heeft er een aantal ontwikkelingen plaatsgevonden. VF Corp heeft dankzij verschillende nieuwe initiatieven een aanzienlijk hogere score behaald dan afgelopen jaar en is daarom een categorie gestegen. Ook H&M heeft positieve ontwikkelingen laten zien en steeg een categorie. H&M is nu het enige bedrijf dat in de 'Advanced' categorie valt. Adidas behoorde vorig jaar ook tot deze categorie maar is vanwege aanscherpingen in de beoordelingsmethodologie teruggezakt naar '*maturing*'.

PMT ziet dat kledingbedrijven in toenemende mate inzicht hebben in de lonen van productiemedewerkers in fabrieken. Inzicht in de lonen en de '*living wage gaps*' maakt het voor bedrijven mogelijk om gerichte actie te ondernemen om de loonkloof te dichten. Dit kan o.a. door samenwerkingen met lokale vakbonden of het aanpassen van inkooppraktijken.

Daarnaast maakt loondata helder hoe groot de problemen nog zijn en of bestaande programma's en samenwerkingen de gewenste impact hebben op lonen. Vooralsnog ziet PMT weinig bewijs dat bedrijven dit voldoende helder in kaart hebben gebracht, en dat er daadwerkelijk leefbare lonen betaald worden. Dit onderwerp blijft daarom een belangrijk aandachtspunt voor 2022.

CASUS HENNES & MAURITZ

Het Zweedse kledingbedrijf Hennes & Mauritz (H&M) is in 2021 beoordeeld als '*advanced*'. Ondanks de striktere methodologie heeft het bedrijf hiermee een hogere score behaald dan in 2020. Dit is te danken aan enkele concrete stappen die het bedrijf heeft gezet. PMT was al langere tijd positief over het beleid en de processen van H&M om leefbare lonen te bevorderen. Nu richt het bedrijf zich steeds meer op de volgende stap: ervoor zorgen dat deze inspanningen ook daadwerkelijk tot positief resultaten leiden. In 2020 is H&M een samenwerking aangegaan met onafhankelijke onderzoekers om de impact van hun huidige strategie te meten. Dit jaar verschenen de uitkomsten van deze analyse, die positieve resultaten lieten zien. Een belangrijke conclusie luidde dat lonen gemiddeld 2,8% hoger waren in fabrieken die onder het H&M's loonprogramma vallen, in vergelijking met fabrieken die hier niet aan deelnemen. Ook sociale dialoog en de aanwezigheid van vakbonden hadden een aantoonbaar positief effect op lonen in H&M's toeleveringsketen. PMT is positief over deze bevindingen en moedigt H&M aan om de verzamelde data te gebruiken om haar strategie verder aan te scherpen.

LEEFBAAR INKOMEN IN DE VOEDSEL- EN LANDBOUWSECTOR

PMT spreekt ook met bedrijven uit de voedsel- en landbouwsector. Hierbij gaat het specifiek over de inkomens van koffie- en cacaoboeren in internationale toeleveringsketens. Ook voor deze werkstroom is er een meetmethode ontwikkeld om de voortgang van bedrijven te meten. In 2021 zijn de bedrijven voor de tweede keer langs deze maatstaaf gehouden. De uitgelichte bedrijven in onderstaand figuur zijn de bedrijven waar MN namens PMT in 2021 engagement mee heeft gevoerd.

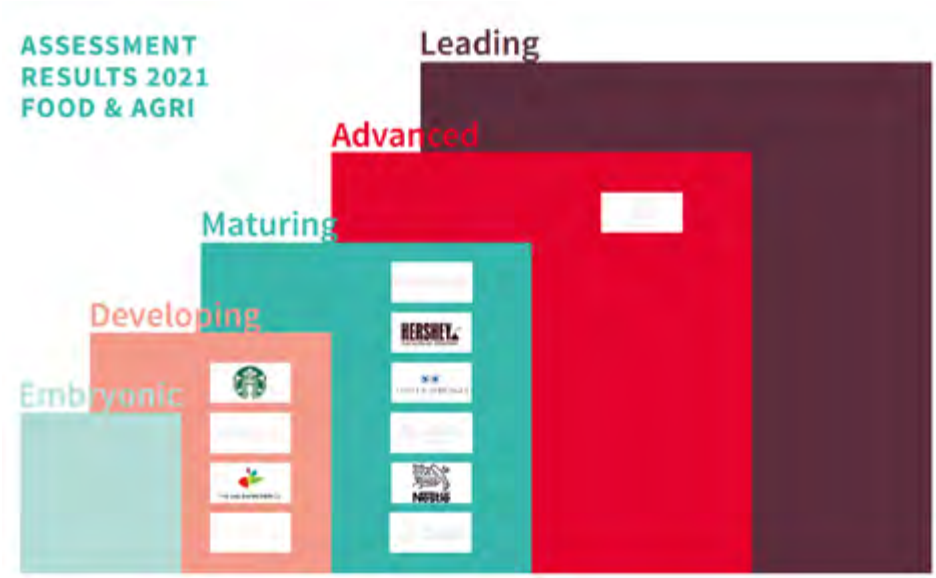

Een aantal bedrijven heeft in 2021 beter gescoord dan in 2020. In algemene zin is het beeld van leefbare inkomens in deze sector echter onveranderd. De bedrijven waarmee PMT spreekt zijn zich ervan bewust dat veel koffie- en cacaoboeren in armoede leven. Tegelijkertijd wordt leefbaar inkomen nog niet door alle bedrijven geprioriteerd en verankerd in formele beleidsstukken. Daarnaast ziet PMT dat bedrijven het lastig vinden om inzicht te krijgen in de omvang van dit probleem. Hoewel veel bedrijven stappen zetten om in kaart te brengen waar hun koffie of cacao vandaan komt, ontbreekt het hen aan inzicht in de levensomstandigheden en inkomens van de producenten. Dit bemoeilijkt het opstellen van een onderbouwde en gerichte aanpak voor dit systematische probleem. In 2022 blijven expliciete beleidscommitments aan leefbare inkomens en inzicht de belangrijkste thema's waar PMT op wil sturen.

CASUS LINDT & SPRÜNGLI

Lindt & Sprüngli AG (Lindt) is een Zwitserse fabrikant van chocolade. PMT spreekt sinds 2019 met het bedrijf over leefbare inkomens voor cacaoboeren. Gedurende 2021 heeft het bedrijf enkele verbeteringen laten zien ten opzichte van vorig jaar. Desalniettemin eindigde Lindt de jaarlijkse beoordeling wederom in de '*maturing*' fase. Het bedrijf erkent leefbaar inkomen als belangrijke kwestie, maar slaagt er nog niet in om het probleem effectief aan te pakken.

Afgelopen jaar bereikte Lindt een belangrijke mijlpaal door enkel cacaobonen in te kopen waarvan het de afkomst kende. Dit stelt het bedrijf in staat om relaties met boeren te onderhouden en nauwer met hen samen te werken. Lindt koopt tegenwoordig uitsluitend cacao van boeren die aangesloten zijn bij Lindt's landbouwprogramma. Via dit programma ondersteunt Lindt producenten in zijn toeleveringsketen door middel van verschillende trainingen en het diversifiëren van inkomstenbronnen. Op deze manier wil Lindt cacao-opbrengsten vergroten en boeren financieel weerbaarder maken. Lindt is het enige bedrijf waar PMT mee spreekt dat volledig inzicht heeft in de herkomst van cacaobonen en een bedrijfsbreed project heeft om cacaoproducenten te ondersteunen.

Toch lieten de resultaten van PMT's analyse ook zien dat het bedrijf nog de nodige stappen heeft te zetten. Hoewel Lindt onderschrijft dat een gedegen inkomen een fundamenteel mensenrecht is, maakt het bedrijf niet duidelijk wat het hier onder verstaat. Ook is er geen expliciet beleidscommitment aan leefbare inkomens en het is onduidelijk in hoeverre het bedrijf actief stuurt op het overbruggen van huidige inkomensniveaus naar leefbare inkomens. PMT wil hier in 2022 actiever op aansturen bij het bedrijf.

ARBEIDSTRANSITIE

De verduurzaming van de inzetbaarheid van de beroepsbevolking is één van de grote uitdagingen voor de komende decennia. Ontwikkelingen als automatisering en digitalisering brengen in een groot aantal sectoren, waaronder de Nederlandse maakindustrie, de nodige risico's met zich mee voor werknemers. Zo kunnen bepaalde typen kennis en vaardigheden overbodig raken, terwijl aan de andere kant tekorten ontstaan. Werknemers wiens banen in het geding komen, hebben dus meer of andere vaardigheden nodig om hun werk te kunnen blijven doen in de toekomst. Indien zij niet (tijdig) worden om- of bijgeschoold, ontstaat er een gat tussen de vaardigheden van werknemers en de vraag op de arbeidsmarkt. Voor bedrijven, als werkgevers, ligt er de komende decennia dan ook een belangrijke taak om de inzetbaarheid van werknemers toekomstbestendig te maken.

In 2021 voerde PMT gesprekken met bedrijven in de autosector over dit onderwerp. In deze gesprekken staan twee doelstellingen centraal:

1. Het vergroten van erkenning van en inzicht in de gevolgen van automatisering en digitalisering op het werknemersbestand.
2. Bedrijven stimuleren zich als goed werkgever te gedragen door de benodigde arbeidstransitie in goede banen te leiden en hun werknemers tijdig om- of bij te scholen.

CASUS VOLVO

In 2021 sprak PMT met Volvo over de impact van automatisering en digitalisering op het werknemersbestand. Volvo is met circa 100.000 werknemers wereldwijd één van de grootste werkgevers binnen de autosector. Volvo ziet voordelen van technologische ontwikkelingen, omdat het bedrijf daarmee delen van zijn productieprocessen kan automatiseren. Dit betekent echter ook dat bepaalde banen geheel verdwijnen of aan grote veranderingen onderhevig zijn. Volvo speelt hierop in door werknemers diverse mogelijkheden te bieden tot omscholing en bijscholing en zoekt daarbij ook samenwerking met externe belanghebbenden, zoals overheden en vakbonden. Volvo neemt binnen Europa een leidende rol met initiatieven als 'Reskilling 4 Employment'. Binnen dit initiatief zetten bedrijven zich in om samen met beleidsmakers en andere belanghebbenden de inzetbaarheid van de Europese beroepsbevolking te vergroten. Welke precieze vaardigheden er in de toekomst nodig zijn, vindt Volvo lastig te voorspellen. PMT stimuleert Volvo toekomstige trends zo nauwkeurig mogelijk in kaart te brengen, zodat het bedrijf het werknemersbestand tijdig toekomstbestendig maakt.

4 ACTIEF AANDEELHOUDERSCHAP – STEMMEN

In de stemmonitor op de website van PMT is te zien hoe PMT stemt op aandeelhoudersvergaderingen – en waarom. Betrokken aandeelhouderschap kan bijdragen aan de informatiepositie van PMT en aan positieve veranderingen bij ondernemingen en in de economie. Daarom wil PMT geïnformeerd zijn stemmen uitbrengen bij aandeelhoudersvergaderingen van ondernemingen waarin PMT is belegd. PMT let daarbij op transparantie bij de ondernemingen, het beloningsbeleid, een langetermijnstrategie en een goede bestuurssamenstelling. Een aantal stemonderwerpen op aandeelhoudersvergaderingen worden hieronder toegelicht. Belangrijk zijn onder andere de stemmen waar PMT afwijkt van de mening van het ondernemingsbestuur, of ondernemingen waar PMT bijzonder belang aan hecht, omdat ze zich in Nederland bevinden, of omdat PMT er veel geld in geïnvesteerd heeft. In 2021 is namens PMT op 1.743 vergaderingen gestemd, dit komt overeen met 92,3% van alle vergaderingen waar PMT mocht stemmen. PMT stemt waar dat juridisch mogelijk is.

Ook kan PMT niet op alle vergaderingen stemmen, omdat nog niet in alle landen digitaal stemmen mogelijk is. PMT zou dan in persoon aanwezig moeten zijn. Vanuit kostenoverwegingen wordt daarom vaak afgezien van stemmen. Voorbeelden daarvan zijn landen als Bangladesh, Bahrein of de Bahama's.

WERKNEMERSRECHTEN

PMT vindt het belangrijk dat ondernemingen hun werknemers goed behandelen. Daarom steunde PMT een voorstel op de aandeelhoudersvergadering van Tesla over een rapport over de rechten van werknemers bij Tesla. Bij Google's moederbedrijf Alphabet en ook bij het Amerikaanse The Home Depot deden aandeelhouders een voorstel om een onafhankelijk bestuurder bij de onderneming aan te stellen die zich richt op mensenrechten. Ook deze voorstellen steunde PMT.

BELONINGSBELEID

PMT stemt als aandeelhouder over het beloningsbeleid van ondernemingen. Daar heeft PMT een streng beleid op. Zo stemde PMT tegen het beloningsbeleid van Wolters Kluwer, omdat PMT vindt dat de beloning buitensporig is, ook in vergelijking met soortgelijke bedrijven. Dat gold ook voor de tegenstem bij brouwer Anheuser Busch-InBev, die daarnaast nog onvoldoende transparant zijn over de targets in het beloningsbeleid. Bij onder andere Apple en Visa steunde PMT voorstellen van andere aandeelhouders om de bedrijven te laten rapporteren over de verhouding tussen de salarissen van de top versus het salaris van gewone werknemers.

KLIMAATRESOLUTIES

PMT heeft vorig jaar voor de meeste klimaatresoluties gestemd van de organisatie Follow This, waaronder bij Shell en Equinor. Op de aandeelhoudersvergadering van Shell stond een resolutie van Follow This op de agenda, waarin Shell werd gevraagd om doelstelling op de korte en middellange termijn te publiceren die in lijn zijn met een 1,5 graden pad en hierover te rapporteren op jaarlijkse basis. De eisen uit deze resolutie komen overeen met de doelen die PMT hanteert in de engagementgesprekken met Shell. Om deze doelen nogmaals te benadrukken, heeft MN namens PMT in 2021 vóór de Follow This resolutie gestemd. In 2021 stemde MN namens PMT ook vóór de resolutie van Equinor op basis van soortgelijke overwegingen. Hiermee maakt PMT duidelijk bij het bedrijf dat ze doelstellingen moeten opstellen en publiceren op de korte, middellange en langetermijn die in lijn zijn met de 1,5 graden doelstelling van Parijs voor alle bedrijfsactiviteiten.

TABEL UITGEBRACHTE STEMMEN

CATEGORIE	TEGEN	VOOR	ONTHOUDEN	TOTAAL
Bestuur (beloning commissarissen, aanstellen of wegsturen bestuursleden etc.)	2.105	7.814	55	9.974
Remuneratie vergoeding voor uitvoerende bestuurders (opties, bonussen)	1.301	712		2.013
Operationele zaken (dividend goedkeuren, decharge verlenen etc.)	598	3.499	8	4.105
Kapitalisatie van de onderneming	273	1.508		1.781
Aandeelhoudersvoorstel – Samenstelling Bestuur	78	141		219
Reorganisaties, Fusies & Overnames	113	465		578
Aandeelhoudersvoorstel – Operationele zaken	17	53		70
Aandeelhoudersvoorstel – Bestuurlijke Aangelegenheden		35		35
Anti-overname maatregelen	5	136		141
Aandeelhoudersvoorstel – Beloning Bestuur	6	19		25
Aandeelhoudersvoorstel- Overige zaken	3	46		49
Aandeelhoudersvoorstel – Gezondheid & Milieu	9	49		58
Aandeelhoudersvoorstel- Mensenrechten		3		3
Overige	14	101		115
TOTAAL	4.522	14.581	63	19.166

5 ACTIEF AANDEELHOUDERSCHAP – JURIDISCHE PROCEDURES

Helaas vindt bij sommige ondernemingen fraude of misleiding plaats. Bijvoorbeeld met de jaarrekening, met informatie bij de uitgifte van aandelen of door corrupte of andere misleidende informatie aan de aandeelhouders. Als PMT in die ondernemingen is belegd, kan PMT daar mogelijk financiële schade van ondervinden.

PMT houdt bij of in deze gevallen juridische procedures worden opgestart. PMT sluit daarbij aan wanneer dat zinvol is en als PMT verwacht dat er een financiële vergoeding mogelijk is om zo (een deel van) de schade te kunnen verhalen op de ondernemingen. In het buitenland heten dergelijke procedures *class actions*. Dit zijn rechtszaken die gezamenlijk door meerdere institutionele beleggers en andere gedupeerden in Australië, Canada en de VS worden aangespannen. Beleggers kunnen daar actief of passief aan deelnemen.

In actieve rechtszaken neemt PMT als eisende partij (plaintiff) deel aan de aangespannen rechtszaken. In dat soort procedures wordt van PMT extra inspanningen verwacht bij het aansturen van de advocaten en het nemen van tactische en strategische beslissingen, en het aanleveren van informatie en documentatie om de zaak te onderbouwen en de claims te bewijzen. PMT is momenteel bij zes juridische procedures actief betrokken als plaintiff, namelijk zaken met Fortis, Volkswagen/Porsche, BP, RBS, Toshiba en MGM. Ook is PMT passief bij een aantal zaken betrokken waarin PMT de zaak volgt maar niet als eisende partij deelneemt aan aangespannen rechtszaken.

PMT doet geen uitspraken over lopende procedures. In 2021 zijn er geen juridische procedures afgerond.

6 ESG-INTEGRATIE

PMT hanteert voor iedere beleggingscategorie een beleggingsstrategie, waarin ook rekening wordt gehouden met E (milieu), S (sociale aspecten) en G (governance – bestuur) oftewel: ESG-aspecten, oftewel de invloed van de beleggingen op mens, milieu en maatschappij.

PMT heeft de zogenaamde 'bewuste selectie'-methodiek ontwikkeld, aan de hand waarvan wordt besloten om wel of niet te beleggen in bepaalde landen en ondernemingen. PMT heeft zelf een aandelenindex vastgesteld aan de hand van verschillende selectie-criteria ('filters') waarmee de portefeuille ontwikkelde landen van ongeveer 1.600 ondernemingen naar ongeveer 850 ondernemingen werd verkleind. Onder 'filter 3' maakt PMT gebruik van ESG ratings die gestoeld zijn op indicatoren rondom mensenrechten, klimaat en andere factoren. Ondernemingen maken alleen deel uit van de PMT-aandelen-portefeuille als ze aan al deze vijf voorwaarden (filters) voldoen.

BENCHMARK: 1.600 BEDRIJVEN	
Bedrijven die voldoen aan wetgeving en verdragen	FILTER 1
Bedrijven die niet strijdig zijn met principiële uitsluitingen	FILTER 2
Bedrijven die binnen hun sector goede ESG-presaties hebben	FILTER 3
Bedrijven die niet opereren in financieel ongewenste sectoren	FILTER 4
Bedrijven met goede financiële kenmerken	FILTER 5
AANDELENPORTEFEUILLE ONTWIKKELDE LANDEN PMT: CA. 850 BEDRIJVEN	

PMT hanteert een eigen benchmark voor de beleggingscategorieën aandelen (ontwikkelde en opkomende landen), en staatsobligaties opkomende landen (EMD). PMT past de 'bewuste selectie' ook toe op de bedrijfsobligatie- en high yield portefeuilles. Ook voor de selectie van private equity managers en -fondsen wordt een methodiek gebruikt die vergelijkbaar is met de 'bewuste selectie' aanpak. Als landen en ondernemingen niet aan de gestelde ESG-criteria voldoen, worden zij niet in de portefeuille opgenomen.

In 2021 zijn verschillende beleggingsstrategieën verder aangescherpt op het gebied van ESG integratie om invulling te geven aan PMT's ambities op het gebied van verantwoord beleggen. Hieronder worden drie voorbeelden genoemd (private equity, vastgoed en staatsobligaties opkomende markten).

ESG INTEGRATIE IN PRIVATE EQUITY: AMBITIEUZE NIEUWE STAPPEN IN EEN NIEUWE STRATEGIE

PMT selecteert private equity fondsmanagers waarvan het verwacht dat deze in staat zijn om voor PMT langetermijn waardecreatie te realiseren bij de ondernemingen waarin de fondsmanagers investeren (de zogenaamde portefeuille-ondernemingen). In fondsmanagers die zich hoofdzakelijk richten op het creëren van waarde door zogenaamde 'financial engineering' wordt niet geïnvesteerd.

Bij de selectie van private equity fondsmanagers wordt rekening gehouden met de mate waarin de manager het verantwoord beleggen beleid van PMT wil en kan uitvoeren. Nieuwe managers moeten bij aanvang van het commitment ondertekenaar zijn van de Principles for Responsible Investment (UNPRI) en bestaande managers moeten juridisch vastgelegd toezeggen ondertekenaar te worden voordat het opvolgfonds 'live' gaat. Ook vraagt PMT van alle managers om ervoor te zorgen dat de portefeuille ondernemingen internationaal zakendoen volgens de OECD-richtlijnen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGPs). Indien mogelijk neemt uitvoeringsorganisatie MN namens PMT een positie in de *Advisory Board* of het *Advisory Committee* van een private equity fonds, om zich (indirect) als actief aandeelhouder/investeerder op te kunnen stellen.

PMT kan sinds kort in nieuwe contracten met fondsmanagers ook afspraken maken over het in de toekomst eventueel kunnen uitsluiten van specifieke beleggingen of beleggingen in een bepaalde sector. Dit geeft PMT, ondanks het langlopende karakter van het contract met de fondsmanager, meer flexibiliteit om op basis van toekomstige ESG-ontwikkelingen, besluiten te kunnen nemen over waar PMT vanaf dat moment niet meer in belegd wil zijn.

Naast de bovenstaande toezeggingen van fondsmanagers, wil PMT ook zelf vooraf toetsen of de kwaliteit van het ESG management systeem van de private equity managers voldoet aan de ESG normen van PMT. Dit gebeurt middels de zogenaamde 'planet toets'. Deze 'planet toets' hieronder toegelicht.

PLANET TOETS

1. Voor alle beleggingen waarbij PMT fondsmanagers selecteert, beoordeelt PMT of het ESG management systeem van de fondsmanager voldoet aan de eisen die PMT hieraan stelt. Deze beoordeling noemt PMT de 'planet toets'. Deze vindt plaats bij de initiële beoordeling van de fondsmanager en wordt periodiek herhaald. De beoordeling wordt gedaan aan de hand van een set vragen en beoordelingscriteria die leidt tot scores voor verschillende aspecten op het gebied van ESG commitment en beleid.
2. ESG integratie in het investeringsproces van de manager én in de operaties van de onderliggende portefeuille ondernemingen.
3. Monitoring en rapportage over ESG-risico's, mitigerende maatregelen en resultaten op het niveau van de portefeuille ondernemingen.
   Via de 'planet toets' stelt PMT strenge, heldere ESG-eisen aan fondsmanagers die het vermogen van PMT beheren. Daarnaast vormt het voor PMT een basis voor de dialoog met de fondsmanager om inzicht te krijgen hoe ESG-management door de fondsmanager steeds weer verder verbeterd en ontwikkeld wordt, gedreven door bijvoorbeeld nieuwe wetgeving of veranderingen in ESG-standaarden.

PMT heeft in 2021 voor de beleggingscategorie private equity de 'planet toets' verder aangescherpt en zijn de drempelwaardes voor een 'voldoende' score verhoogd. Er wordt bijvoorbeeld meer nadruk gelegd op sturing op het niveau van de portefeuille-ondernemingen. Zo wordt er van fondsmanagers verwacht dat ze meer informatie leveren over de ESG actieplannen die portefeuille ondernemingen opstellen. Zo krijgt PMT meer inzicht in daadwerkelijke ESG-plannen en daadwerkelijke ESG-verbeteringen in ondernemingen waar PMT (indirect) in belegd is.

PMT is ervan overtuigd dat door sturing op ESG-integratie op het niveau van de portefeuille ondernemingen er meer verbeteringen op het gebied van ESG kunnen worden gerealiseerd in de ondernemingen waarin PMT (indirect) in belegd is. Hiermee kan PMT bijdragen aan positieve maatschappelijke waardecreatie.

Tot slot wil PMT ook actiever op zoek gaan naar zogenaamde impactinvesteringen in private equity; investeringen waarbij de positieve maatschappelijke waardecreatie vooraf is gedefinieerd en achteraf wordt gemeten. De komende jaren zal PMT deze nieuwe aanpak en de resultaten van dichtbij monitoren en hier actief op bijsturen waar nodig.

ESG-INTEGRATIE VASTGOED

PMT heeft in 2021 het ESG-beleid voor de vastgoedbeleggingen verder versterkt en geconcretiseerd. Ook heeft PMT het beleid in de onderliggende strategieën verder geïntegreerd. Het Parijsakkoord was daarbij ook afgelopen jaar leidend. Dit uitte zich o.a. in het verscherpen van reductiedoelstellingen in lijn met het 1,5 graden scenario, het uitvragen van data op het vlak van energie-efficiëntie en CO_2-intensiteit van de vastgoed-portefeuilles en het actief aangaan van de dialoog met vastgoedmanagers om te komen tot verduurzamingsplannen om hun portefeuilles in lijn te brengen met het Parijs-akkoord.

PMT heeft de deelname aan de Global Real Estate Sustainability Benchmark (GRESB) verplicht voor zijn vastgoedmanagers. GRESB is een wereldwijde vastgoed duurzaam-heidsbenchmark die op een integrale en consistente manier de duurzaamheid van vastgoed meet. Ook bij vastgoed streeft PMT ernaar om alleen te investeren in fondsen die bovengemiddeld presteren op ESG factoren. Hierbij wordt gestuurd op minimaal vier (van de vijf) sterren op de GRESB. Daarnaast zet PMT zich in voor een zo volledig mogelijke (ESG) certificering van vastgoedportefeuilles middels BREEAM, BREEAM in Use, of vergelijkbare certificering. Om verdere risico's in kaart te brengen wordt de analysemethodiek rond fysieke klimaatrisico's steeds verder ontwikkeld. Het verkrijgen van geo-coördinaten van objecten in portefeuille, het verknopen hiervan met klimaat-risico data vanuit (bij voorkeur) publieke bronnen en de vertaalslag naar netto risico vormen hierbij de spil.

Bij infrastructuur bouwt PMT aan zijn portefeuilles gericht op hernieuwbare energie-opwekking, bijvoorbeeld zonnepaneelparken en windparken op zee of land. PMT vindt niet alleen de klimaatimpact van belang, maar houdt ook rekening met sociale aspecten en biodiversiteit. Bij sociale aspecten kan worden gedacht worden aan het verbeteren van leefbaarheid in de buurt, huurderstevredenheid en sociale cohesie, bijvoorbeeld door zogenaamde 'friends'-woningen. Ook wil PMT de woningportefeuilles gericht op betaalbare huisvesting vergroten. PMT wil een bijdrage aan biodiversiteit leveren door, waar mogelijk, vergroening van de directe omgeving van objecten in eigen bezit. Bijvoorbeeld door dak- en geveltuinen, zoals recent gerealiseerd bij onder andere de objecten B'Mine, en La Vie. Daarnaast vindt PMT het van belang dat het aandeel circulaire bouw in de vastgoedportefeuille wordt verhoogd, onder andere door houtbouw en andere bouwtechnieken gericht op hernieuwbare materialen.

ESG-INTEGRATIE OPKOMENDE MARKTEN (EMD)

Een deel van de beleggingen van PMT wordt geïnvesteerd in zogenaamd Emerging Market Debt (EMD); leningen aan overheden en staatsbedrijven in opkomende markten. Leningen aan landen als Mexico of Indonesië leveren meer rendement op dan leningen aan landen als Duitsland en Nederland. Daar staat tegenover dat deze leningen risicovoller zijn.

AAN WELKE LANDEN LEENT PMT GELD UIT?

PMT wil niet aan alle landen geld uitlenen. Om te bepalen aan welke landen PMT geld wil uitlenen worden landen beoordeeld op financiële en niet-financiële aspecten (ESG-aspecten) aan de hand van een zogenaamd landenraamwerk. In het PMT landenraamwerk is vastgelegd wanneer landen wel of niet passen in de EMD-portefeuille.

Financieel: PMT onderzoekt of het risicoprofiel van een land aansluit bij de andere beleggingen en of hier voldoende rendement tegenover staat. Deze inschatting wordt gemaakt aan de hand van financiële aspecten zoals:

- Hoeveel schuld heeft een land al?
- Heeft het land in het verleden schulden niet terugbetaald?
- Wat is de concurrentiepositie van een land?

Niet-financieel: PMT vindt het belangrijk dat de overheden waaraan geld wordt uitgeleend zich verantwoord ontwikkelen. Om te beoordelen of landen zich verantwoord ontwikkelen worden landen beoordeeld op een viertal ESG-criteria:

- Hoe democratisch is een land?
- Hoeveel corruptie is er in een land?
- Hoe kwetsbaar is een land voor klimaatverandering? En doet de overheid voldoende om zich voor te bereiden op de effecten?
- Zorgt een land voor voldoende sociaal-economische ontwikkeling?

Het landenraamwerk is een unieke aanpak die ervoor zorgt dat PMT alleen geld uitleent aan landen die aansluiten bij de beleggingsbeginselen van PMT. Dat geldt ook voor staatsbedrijven (state owned enterprises, ofwel: SOEs). PMT neemt geen staatsbedrijven op in de aandelenportefeuille die afkomstig zijn uit de landen waarin niet wordt belegd op basis van het landenraamwerk. Zo komen bijvoorbeeld staatsobligaties en aandelen in staatsbedrijven uit Qatar, China en Rusland niet in aanmerking voor PMT.

AANSCHERPING VAN EISEN

In 2021 heeft PMT besloten om de lat hoger te leggen voor landen met betrekking tot de mate van democratie. PMT belegt niet langer in landen waarvan de overheid bestempeld kan worden als autoritair. Dit heeft er concreet toe geleid dat PMT geen geld meer uitleent aan Egypte en Vietnam. Aan onder andere Rusland, China, Saudi-Arabië en Wit-Rusland werd vanwege het gebrek aan democratie al geen geld uitgeleend.

In 2021 is PMT samen met uitvoerder MN gestart met een onderzoek naar de vraag hoe er in de selectie van landen meer rekening gehouden kan worden met mensenrechten en de energietransitie. PMT heeft in dit kader een aantal ngo's en andere deskundigen geraadpleegd. Uit deze consultatie kwam onder andere de aanbeveling naar voren om een land op zijn ontwikkelingsruimte en vooruitgang te beoordelen, en niet enkel op het huidige overheidsbeleid. Ook werd aangeraden om *enabling factors* zoals vakbondsvrijheid mee te wegen, in plaats van (te) specifieke deelthema's. De aanscherping van het landenraamwerk wordt in 2022 verder uitgewerkt.

7 SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

DE SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

Als wereldwijde belegger belegt PMT in bijna alle sectoren en landen. Daarmee opereert PMT in een bredere, nationale en internationale context van socio-economische kansen en problemen. De Verenigde Naties hebben de grootste socio-economische thema's van de 21ste eeuw ondergebracht in een set van zeventien wereldwijde duurzaamheidsdoelstellingen: Sustainable Development Goals (SDG's).

Deze zeventien wereldwijde duurzaamheidsdoelstellingen zijn onder te verdelen in verschillende grote thema's zoals bijvoorbeeld armoede, mensenrechten, klimaatverandering, werkgelegenheid en economische groei, veiligheid en een goed rechtssysteem. Het streven is om deze doelstellingen in 2030 te bereiken of in ieder geval te benaderen.

Investeringen in bedrijven die bijdragen aan de SDG's worden Sustainable Development Investments (SDI's) genoemd. SDI's kunnen worden gedaan in verschillende beleggingscategorieën.

BIJDRAGE AAN DE SDG'S NEEMT TOE

PMT voert sinds 2019 een jaarlijkse meting uit van de bijdrage van de bedrijven waarin PMT belegt aan de 17 SDG's. Dit heet een SDI-meting. Eind 2021 was het resultaat van de meting 15,1%, eind 2020 was dat 11,7%.

METHODOLOGIE

PMT gebruikt twee SDI-toetsingsmethoden: (1) toetsing door middel van dataprovider MSCI en (2) toetsing volgens een eigen ontworpen methodologie. Toetsing door middel van de externe dataprovider vindt plaats aan de hand van SDI data ingekocht bij dataprovider MSCI en wordt gebruikt voor de SDI classificatie van de beleggingscategorieën aandelen en bedrijfsobligaties. De toetsing van de overige beleggingscategorieën wordt gedaan aan de hand van de door PMT en MN ontworpen SDI-taxonomie – een vertaling van de 17 SDG's en de subdoelen naar concrete, investeerbare SDI-productgroepen.

BEDRIJVEN DIE BIJDRAGEN AAN HET BEHALEN VAN DE SDG'S

In de PMT-portefeuille bevindt zich een veelvoud van ondernemingen die een duidelijke bijdrage leveren aan het behalen van de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties. Enkele voorbeelden hiervan zijn CHR Hansen en Coloplast.

IMPACT IMPACTINVESTERINGEN: BELEGGEN IN OPLOSSINGEN

PMT wil waar dat kan door zijn investeringen een positieve impact maken op het gebied van milieu- en sociale factoren. Voor impactinvesteringen geldt dat het investeringen in oplossingen voor maatschappelijke problemen samengaat met een financieel rendement. PMT ziet impactinvesteringen als een belangrijke manier om zijn ambities op het terrein van verantwoord beleggen in te vullen en bij te dragen aan de SDG's. PMT hanteert een specifieke definitie voor zijn impactinvesteringen, die hieronder nader wordt toegelicht. PMT heeft vijf impactthema's gekozen die passen bij PMT en zijn achterban. Deze dragen bij aan zeven SDG's.

Door gerichte investeringen binnen afgesproken impact thema's draagt PMT bij aan een goed pensioen en tegelijkertijd aan duurzame economische ontwikkeling. Eind 2021 vormden de impact investeringen ca. 1,6% van de portefeuille van PMT met een waarde van € 1.622 miljoen (2020: ca. 1,2% met een waarde van € 1.182 miljoen). PMT heeft als doel om in 2025 € 2 miljard te hebben geïnvesteerd in impactbeleggingen. PMT is van plan dit doel aanzienlijk te verhogen in 2022.

PMT definieert positieve impact investeringen als volgt:
Impactinvesteringen zijn investeringen waarbij de intentie om positieve, meetbare impact op het gebied van milieu- en sociale factoren te bewerkstelligen, samengaat met een financieel rendement. Het betreft zowel oplossingen voor als het voorkomen van maatschappelijke problemen.

Potentiële positieve impact investeringen moeten voldoen aan alle elementen uit de definitie:

- **Intentie:** De intentie om positieve impact te realiseren moet vóór het doen van de investering bestaan.
- **Meetbaarheid impact:** PMT wil uitdragen dat het zich inzet voor het bereiken van positieve impact binnen de gekozen thema's. Daarbij past dat meetbaar is hoeveel impact is bereikt.
- **Financieel rendement:** De beoogde impact moet nadrukkelijk samengaan met het financiële rendement, passend bij de betreffende beleggingscategorie waarin de impactinvestering gedaan wordt. Toekomstig rendement is onzeker. Daarom zal moeten worden uitgegaan van (realistische) rendementsverwachtingen.
- **Zowel oplossingen voor als het voorkomen van maatschappelijke problemen:** Met een impactinvestering draagt PMT bij aan het oplossen of voorkomen van maatschappelijke problemen. Voor impactinvesteringen worden maatschappelijke problemen gedefinieerd met behulp van de door de VN geformuleerde SDG's en de bijbehorende subdoelen en Key Performance Indicators (KPI's). De SDG's hebben betrekking op mondiale problemen, dat betekent zowel in ontwikkelde als opkomende markten.

Schematisch kan dat als volgt worden weergegeven:

VOORDEEL VAN IMPACTBELEGGINGEN	
• Oplossen/voorkomen van maatschappelijke problemen • Bijdrage aan de SDG's • Exposure naar impactthema's • Bijvoorbeeld bij 'Energie-transitie' mitigeren van klimaatgerelateerde risico's • Van risico's naar kansen	
VOORWAARDEN VOOR IMPACT	
• Marktconform financieel rendement • Intentioneel & meetbaar	

DEFINITIE	• Financieel rendement • Intentie • Oplossen/voorkomen maatschappelijke problemen
VOORWAARDEN	• Vermogenscluster • Kwaliteit beheerder • Beheersbaarheid • Meetbaarheid impact
VOORKEUREN	• Uitvoerbaarheid • Mate van impact • Marktsector • Nederland

IMPACTTHEMA'S

In 2021 heeft PMT zijn zogenaamde *Impactkader* omgevormd tot Beleid impact-investeringen. In zijn beleid is vastgelegd dat het voorheen gevoerde impactthema 'Toegang tot Financiering' wordt aangepast naar 'Innovatie in Europa', en dat het impactthema 'Gezondheidszorg' wordt toegevoegd. PMT hanteert sindsdien de volgende vijf impactthema's: energietransitie, circulaire economie, betaalbare huisvesting, innovatie in Europa en gezondheidszorg. Het thema 'innovatie in Europa' is een verbreding van het eerdere impactthema 'toegang tot financiering': dit thema is nog steeds gericht op het faciliteren van kleine bedrijven die anders geen toegang tot financiering hebben. Net zoals onder 'toegang tot financiering' zal PMT nog steeds investeren in de innovatie van kleine bedrijven in Nederland, maar daarnaast ook in

andere innovatieve bedrijven in Europa. Hiermee wil PMT bijdragen aan de Europese innovatie-agenda en de vraag naar *patient capital*.

De impactthema's zijn mede tot stand gekomen op basis van voorkeuren van de deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers die zijn aangesloten bij PMT. Het zijn thema's die ook spelen binnen de sector Metaal en Techniek of die belangrijk zijn voor de achterban van het fonds. PMT toetst deze voorkeuren via periodieke deelnemersonderzoeken.

Door te investeren in deze vijf impactthema's draagt PMT direct bij aan het behalen van zeven verschillende SDG's (zie tabel hieronder). PMT wil niet per se in alle SDG's investeren, maar bewust selecteren en keuzes maken. Door keuzes te maken ontstaat focus en ontwikkelt PMT, samen met MN, expertise op specifieke impactthema's. Hierdoor wordt zowel de kans op het vinden van geschikte investeringen als de kans op succes (rendement en impact), als gevolg van deze investeringen, vergroot.

BESTAANDE IMPACTTHEMA'S	
Gezondheidszorg	
Betaalbare Huisvesting	
Innovatie in Europa	
Energietransitie	
Circulaire Economie	

IMPACTBELEGGINGEN IN 2021

GEZONDHEIDSZORG

De afgelopen decennia zijn er in grote delen van de wereld enorme stappen gemaakt wat betreft het verbeteren van de levensverwachting en het terugdringen van sterfgevallen. Hoewel de vooruitgang groot is, zal er nog veel werk verzet moeten worden voordat iedereen toegang heeft tot de zorg die men nodig heeft. PMT wil via investeringen binnen het impactthema 'gezondheidszorg' een bijdrage leveren aan de toegang tot gezondheidszorg (denk hierbij aan het groeiende tekort aan passende woonvormen voor de (geriatrische) zorg). Ook wil PMT innovatie binnen de gezondheidszorg en de ontwikkeling van nieuwe medicijnen en medische technologieën stimuleren en vergroten.

Deze investeringen dragen bij aan SDG 3 ('Gezondheidszorg voor iedereen'). In dit thema zijn in 2021 geen investeringen gedaan (de eerste investering passend bij dit impactthema werd begin 2022 gedaan).

BETAALBARE HUISVESTING

Dit thema omvat het financieren van (de constructie van) woonruimte voor mensen met lagere inkomens. Nederland kampt met een groot tekort aan betaalbare huurwoningen. Om woningzoekenden betaalbare, kwalitatief goede huisvesting te bieden wil PMT investeren in betaalbare huurwoningen.

PMT volgt hiervoor de marktstandaard voor betaalbare huisvesting, ontworpen door de European Association for Investors in Non-Listed Real Estate Vehicles (INREV). Hiermee draagt PMT bij aan SDG 11 ('Maak steden veilig, veerkrachtig en duurzaam').

Dit impactthema betreft huurwoningen in Nederland die vallen binnen het middelhoge huursegment, met huurprijzen tot maximaal € 724,- voor eenpersoonshuishoudens en maximaal € 1.086,- voor meerpersoonshuishoudens. In 2021 heeft PMT in Nederland 3900 huishoudens voorzien van betaalbare huisvesting.

INNOVATIE IN EUROPA

Economisch gezien beschrijft innovatie het proces waarbij de ontwikkeling van ideeën en technologieën ervoor zorgt dat goederen en diensten verbeteren of dat de productie hiervan efficiënter wordt. Het maatschappelijke nut van innovatie is het positieve effect dat dit heeft op economische groei. Economische groei draagt bij aan de werkgelegenheid en uiteindelijk aan de welvaart.

PMT wil bijdragen aan duurzame werkgelegenheid en welvaart door het aanjagen van innovatie. Investeren in innovatie is een belangrijk onderdeel van SDG 9 ('Infrastructuur voor duurzame industrialisatie').

Binnen het thema 'Innovatie in Europa' heeft PMT een investering van € 75 miljoen gedaan in een fonds van Innovation Industries dat zich richt op het verstrekken van kapitaal aan Nederlandse startups en ondernemingen die op zoek zijn naar groeikapitaal. Het gaat hierbij om innovatieve ondernemingen die actief zijn in de fysica en chemie, voedsel- en agrotechnologie, informatietechnologie en medische technologie. Een aantal startups is het resultaat van gezamenlijke onderzoeksprojecten aan de universiteiten van Twente, Eindhoven, Wageningen en Delft, of de instituten TNO, ECN (energie en transport) en DLO (landbouw). Het fonds biedt een unieke samenwerking tussen Nederlandse universiteiten, TNO en private Nederlandse technologische bedrijven. Ondertussen heeft Innovation Industries circa 25 investeringen gedaan. Dit betreft bijvoorbeeld beleggingen in Nearfield Instruments die belangrijke apparatuur voor metingen op atoomschaal levert voor de semiconductor industrie; Luxexcel dat momenteel als enige ter wereld lenzen kan 3d printen waardoor elektronica in brillen kan worden verwerkt voor toekomstige Artificial Reality toepassingen; en Smartphotonics en Effectphotonics die aan de basis liggen van de nieuwe Photonica industrie in Nederland, waarmee in de toekomst grote hoeveelheden data via licht kan worden verstuurd. PMT verwacht een goed rendement, dat in verhouding is met het relatief grotere risico van beleggingen in startups en scale-ups. De portefeuille ontwikkelt zich buitengewoon goed. Een aantal ondernemingen is al flink in waarde gestegen.

ENERGIETRANSITIE

Om klimaatverandering zoveel mogelijk te beperken is het van belang dat de uitstoot van broeikasgassen wordt teruggedrongen. Eén van de belangrijkste ontwikkelingen die dit mogelijk moet maken is de energietransitie. Onder de energietransitie wordt verstaan de geleidelijke overgang van het opwekken van energie met behulp van fossiele brandstoffen naar het opwekken met duurzame of hernieuwbare bronnen. De noodzaak voor deze transitie wordt door de VN benadrukt in SDG 7 ('Toegang tot betaalbare en duurzame energie voor iedereen') en in SDG 13 ('Aanpak klimaatverandering'). Middels investeringen binnen het impactthema 'energietransitie' wil PMT bijdragen aan het realiseren van de energietransitie.

PMT heeft in 2021 de eerste investeringen in infrastructuurleningen toegevoegd aan de beleggingsportefeuille. Deze investeringen zullen naar verwachting een belangrijke bijdrage gaan leveren aan de verdere opbouw van impactinvesteringen. Binnen deze beleggingscategorie zijn er ruime mogelijkheden om te investeren in het impactthema energietransitie. Met infrastructuurleningen kan bijvoorbeeld de aanleg van nieuwe windmolenparken gefinancierd worden. Investeringen gerelateerd aan olie en kolen worden uitgesloten met als doel klimaatrisico's te beperken.

PMT belegt via het SUSI Energy Storage Fund ook in energieopslag, energie-efficiency en distributiecapaciteit. Dit fonds richt zich specifiek op het verkrijgen van belangen in nieuwe en bestaande energieopslag en schone energie infrastructuurprojecten in de OESO. Energieopslag faciliteert de energietransitie van conventionele productie naar duurzame energie en draagt zo bij aan het realiseren van de circulaire economie. Energieopslag slaat overproductie van energie op om deze vervolgens af te geven aan het elektriciteitsnetwerk bij tekorten.

In 2021 is de strategie en mandaat Infrastructuur Renewables vastgelegd. Aan dit mandaat zal invulling worden gegeven door het opzetten van een fonds, samen met een externe manager. Dit fonds zal zich richten op Core infrastructuur Renewables beleggingen in Europa. Dit zullen impactinvesteringen zijn in bijvoorbeeld zonnepanelenparken en windmolenparken. In 2022 worden de eerste investeringen verwacht.

Wereldwijd zoekt PMT projecten die het verschil maken in de overgang naar schone energie. Daarbij levert de sector Metaal en Techniek een belangrijke bijdrage aan de ontwikkeling van nieuwe technieken. Technieken die wereldwijd de overgang naar schonere energie versnellen.

CIRCULAIRE ECONOMIE

Wereldwijd wordt ongeveer 1,3 miljard ton afval per jaar gecreëerd. De verwachting is dat dit in 2025 stijgt tot 2,2 miljard ton, met name in ontwikkelingslanden zal er een flinke stijging zijn. De groeiende hoeveelheid afval in de wereld zorgt voor een toename van lucht-, bodem- en watervervuiling, uitstoot van methaan en gezondheidsklachten. Om deze negatieve effecten tegen te gaan is het van belang dat de wereld minder afval gaat produceren, enerzijds door duurzamer te consumeren, anderzijds door meer afvalstromen te gaan hergebruiken, het gebruik van schaarse grondstoffen te beperken en te investeren in het verbeteren van duurzame industriële productieprocessen gericht op het verlagen van de CO_2-uitstoot. De VN hebben deze doelstelling vastgelegd in SDG 12 (verantwoorde consumptie en productie).

PMT wil via investeringen binnen het thema 'circulaire economie' een bijdrage leveren aan het terugbrengen van de hoeveelheid afval die wereldwijd wordt geproduceerd en aan efficiëntere industriële productie gericht op het verlagen van de CO_2-uitstoot. PMT belegt sinds 2020 in ARA Fund I. Dit fonds richt zich op investeringen in kleine ondernemingen en groei-investeringen die bijdragen aan een circulaire economie en/of CO_2-reductie in Europa en Amerika.

Via de beleggingen in Ara Fund 1 en Ara Fund 2 investeert PMT gericht in het impactthema 'circulaire economie'. De commitments aan Ara Fund I en Ara Fund II zijn geclassificeerd als Positieve Impact beleggingen onder het thema 'Circulaire economie' en dragen daarnaast bij aan de doelen van het thema 'Energie transitie'. De strategie van de manager Ara Partners richt zich op *buy-outs* van kleine ondernemingen (50%) en industriële groei investeringen (50%) die bijdragen aan een circulaire economie en/of CO_2 reductie in Amerika en Europa.

Zo wordt er bijvoorbeeld geïnvesteerd in nieuwe afvalrecycling faciliteiten in Amsterdam en Rotterdam, die stedelijk- en bouwafval omzetten in biobrandstof. Naast het realiseren van afvalvermindering en CO_2-reductie draagt de investering ook bij aan de werkgelegenheid in de Nederlandse metaal en installatiebranche.

Het eerste fonds ontwikkelt zich goed en behaalt tot dusver bovengemiddelde rendementen. De portefeuille bestaat uit investeringen in acht bedrijven, waarvan twee investeringen zijn gerealiseerd. De ondernemingen in de portefeuille hebben een duurzaam karakter en variëren qua focus, van ondernemingen gericht op afvalrecycling in Nederland, tot plastic- of voedselrecycling in Noord-Amerika. Het tweede fonds zit nog in de beleggingsfase en bestaat reeds uit vijf ondernemingen, met drie additionele investeringen in de nabije pijplijn. Ook dit fonds bestaat uit investeringen met een sterke focus op circulariteit en het verlagen van de CO_2-uitstoot in de industrie.

Ara investeert onder meer in nieuwe afvalrecycling faciliteiten in Nederland, die stedelijk afval en bouwafval omzetten in biobrandstof. De bedrijven in de portefeuille van ARA Fund 1 hebben in 2021 voor ca. 538.000 ton CO_2 bijgedragen aan het verminderen van CO_2-uitstoot. Dit werd onder meer bereikt door bij klanten energiebesparingen te realiseren en industriële processen te verduurzamen.

Deze besparing is te vergelijken met de jaarlijkse directe CO_2-uitstoot van ca. 67.000 Nederlandse huishoudens. Daarnaast hebben de bedrijven in de ARA-portefeuille gezamenlijk ca. 39.000 ton afval gerecycled. Dit is te vergelijken met de jaarlijkse afvalproductie van ca. 38.000 Nederlandse huishoudens.

PMT PORTEFEUILLE: 1,6% IMPACTINVESTERINGEN

Samenvattend heeft PMT per eind 2021 een positief maatschappelijk belegd vermogen van € 1.622 miljoen (ca. 1,6% van de totale portefeuille) door middel van impact investeringen in de thema's energietransitie, toegang tot financiering, betaalbare huisvesting en circulaire economie. Dankzij investeringen binnen het thema energietransitie is in 2021 het equivalent van de directe CO_2-uitstoot van ca. 18.000 Nederlandse huishoudens vermeden. Per eind 2021 verschaft PMT toegang tot financiering aan 49 Nederlandse MKB ondernemingen en innovatieve, jonge ondernemingen. Er wordt daarnaast betaalbare huisvesting aangeboden aan 3.900 Nederlandse huishoudens. Ook wordt via de investering in circulaire economie ca. 39.000 ton afval gerecycled; dit is te vergelijken met de jaarlijkse afvalproductie van ca. 38.000 Nederlandse huishoudens.

TOTAAL GEINVESTEERD PER THEMA (2021)

Doelstelling 2025	**€ 2.000 miljoen** (wordt in 2022 naar boven bijgesteld)
Energietransitie	**€ 357 miljoen**
Innovatie in Europa	**€ 129 miljoen**
Betaalbare huisvesting	**€ 1.071 miljoen**
Circulaire economie	**€ 65 miljoen**
Gezondheidszorg	eerste investering in 2022

THEMA	NET ASSET VALUE 2021	TOENAME NET ASSET VALUE T.O.V. 2020	IMPACT OVER 2021
Energietransitie	€ 357 miljoen	€ 220 miljoen	Ca. 325.000 MWh geproduceerde schone energie. Ca. 143.000 tCO_2 vermeden uitstoot Dit is te vergelijken met de jaarlijkse directe CO_2-uitstoot van ca. 18.000 Nederlandse huishoudens
Toegang tot financiering	€ 129 miljoen	€ 16 miljoen	33 verstrekte leningen aan Nederlandse ondernemingen die via conventionele routes geen toegang tot benodigd kapitaal hebben 16 bedrijfsparticipaties in Nederlandse ondernemingen die via conventionele routes geen toegang tot benodigd kapitaal hebben
Betaalbare Huisvesting	€ 1.071 miljoen	€ 164 miljoen	3.900 huishoudens voorzien van betaalbare huurwoningen 83,1% betaalbare huurwoningen in portefeuille t.o.v. Nederlandse woningmix
Circulaire economie	€ 65 miljoen	40 miljoen	Ca. 38.000 ton gerecycled afval. Dit is te vergelijken met de jaarlijkse afvalproductie van ca. 37.000 Nederlandse huishuoudens. Ca. 492.000 tCO_2 vermeden uitstoot bij klanten van de bedrijven in de portefeuille. Dit is te vergelijken met de jaarlijkse directe CO_2-uitstoot van ca. 61.000 Nederlandse huishoudens.
Gezondheidszorg			Wordt in 2022 ingevuld

8 UITSLUITINGEN

Het instrument 'uitsluiting' is één van de manieren waarop PMT uitvoering geeft aan zijn ESG-beleid. Op deze manier beoogt PMT negatieve effecten op mens, milieu en maatschappij te voorkomen, uit de overtuiging dat beleggingen invloed hebben op de reële economie en de samenleving, en dat alleen beleggingen die rekening houden met ESG-factoren op de lange termijn rendabel zijn.

PMT hanteert een uitsluitingsbeleid voor zowel landen als voor sectoren en individuele ondernemingen. Met name vanwege de grotere (mogelijke) invloedssfeer geeft PMT de voorkeur aan actieve betrokkenheid (engagement) boven uitsluiting. PMT sluit landen, sectoren en individuele bedrijven daarom niet zonder meer uit, maar alleen in specifieke gevallen. Zo belegt PMT niet in bedrijven die handelen in strijd met belangrijke internationale verdragen. En ook in sommige gevallen als bedrijven niet met PMT in gesprek willen gaan of als zij zich na gesprekken te weinig inspannen voor de onderwerpen die PMT belangrijk vindt, sluit PMT ze uit. Dit kan bijvoorbeeld binnen het klimaatengagementprogramma van PMT (zie ook toelichting in hoofdstuk 3).

Daarnaast belegt PMT niet in staatsobligaties van landen waarvoor internationale sancties gelden. Eind 2021 sloot PMT op basis van deze uitsluitingscriteria in totaal 13 landen en 37 bedrijven[11] uit. De uitsluitingslijst per eind 2021 is opgenomen in bijlage 1 van dit jaarverslag. Op de **website van PMT** is de actuele uitsluitingslijst terug te vinden.

Naast de 'zichtbare' uitsluitingen op de uitsluitingslijst zijn er nog veel andere beleggingen waar PMT in theorie in zou kunnen investeren, maar ervoor kiest om dat niet te doen. Deze beleggingen staan weliswaar niet op de uitsluitingslijst, maar ook zij komen niet in aanmerking voor PMT. Bijvoorbeeld omdat ze niet het gewenste rendement opleveren of omdat ze niet voldoen aan PMT's ESG-criteria, zie hoofdstuk 6 over ESG-integratie.

PMT verstrekt geen infrastructuurleningen die betrekking hebben op de kolenindustrie, nucleaire energiecentrales en gevangenissen. Daarnaast verstrekt PMT zo min mogelijk leningen aan olie-gerelateerde projecten. Ook belegt PMT niet in producenten van niet-metallurgische steenkolenproducenten.

TOELICHTING UITSLUITINGEN 2021

Per 1 januari 2021 is ExxonMobil **uitgesloten**. PMT was sinds 2017 in gesprek met ExxonMobil, maar heeft alle aandelen en obligaties in het bedrijf verkocht. Na een intensieve dialoog met het ExxonMobil hebben PMT en MN geconcludeerd dat de strategie van ExxonMobil niet in lijn is met wat er nodig is om de doelstellingen van het Parijsakkoord te halen. De gesprekken die zijn gevoerd hebben geen vertrouwen gegeven dat ExxonMobil in de toekomst zijn strategie gaat aanpassen.

Ook is er een land toegevoegd aan de uitsluitingslijst voor landen: Eritrea.
In december 2020 dwong de EU-Raad een nieuw wereldwijd sanctieregime af dat gericht is op 'individuen en entiteiten – inclusief statelijke en niet-statelijke actoren – die verantwoordelijk zijn voor, betrokken zijn bij of geassocieerd zijn met ernstige mensenrechtenschendingen en -misbruiken wereldwijd'.

Na deze actie heeft de EU-Raad in maart 2021 het besluit van de Raad in wet ondertekend, waarbij het National Security Office van de regering van Eritrea is aangewezen op grond van het feit dat deze verantwoordelijk is voor ernstige mensenrechtenschendingen in Eritrea, met name willekeurige arrestaties, buitengerechtelijke executies, gedwongen verdwijningen van personen en foltering door agenten.

11 Norinco International Cooperation Ltd werd in 2021 uitgesloten op zowel clusterwapens als witte fosfor.

VERWIJDERINGEN UITSLUITINGSLIJST

Hanwha Corp stond in 2020 nog op de uitsluitingslijst van PMT wegens betrokkenheid bij de productie van clusterwapens. Hanwha heeft het bedrijfsonderdeel dat betrokken was bij deze productie eind 2020 echter afgestoten en begin 2021 publiek aangegeven dat het niet meer betrokken is bij deze activiteiten. Daarom staat het bedrijf niet meer op de uitsluitingslijst van PMT.

UITSLUITING BEDRIJVEN NAAR REDEN

2	Antipersoonmijnen
12	Clusterwapens
15	Nucleaire wapens
0	Chemische en biologische wapens
5	Witte fosfor
0	Munitie met verarmd uranium
4	Onsuccesvolle dialoog

UITSLUITING LANDEN NAAR REDEN

Wapenembargo	
Aandelenstop	
Reisverbod	

9 BENCHMARKS EN ONDERZOEKEN

VBDO, VERENIGING VAN BELEGGERS VOOR DUURZAME ONTWIKKELING

De Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) beoordeelt de prestaties van Nederlandse pensioenfondsen op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. Jaarlijks brengt de VBDO een onderzoek uit waarin de 50 grootste Nederlandse pensioenfondsen worden beoordeeld. Het onderzoek van VBDO gaat in op onderwerpen als beleggingsbeleid, implementatie van het beleid, governance en verantwoording ('accountability').

PMT is dit jaar één plek gestegen in de VBDO benchmark verantwoord beleggen en staat nu op de vierde plaats. Daarmee behoort PMT tot de pensioenfondsen met het beste verantwoord beleggen beleid van Nederland. De gemiddelde score van pensioenfondsen in het VBDO onderzoek is gestegen. Ook PMT scoorde hoger dan voorgaande jaren. De score van PMT steeg van 3,4 punten in 2020 naar 3,5 in 2021 en daarmee van 2 naar 3 sterren. Maximaal zijn 5 punten/sterren haalbaar. PMT scoorde het beste op het onderdeel verantwoording.

PRINCIPLES FOR RESPONSIBLE INVESTMENT (UNPRI)

PMT heeft de rapportages van de PRI in 2021 ingevuld. Wegens technische problemen bij de PRI heeft PMT net als alle andere fondsen die lid zijn van de PRI geen score ontvangen. Deze score zal in de loop van 2022 bekend worden gemaakt. In 2022 zal er ook wegens technische problemen bij de PRI geen jaarlijkse survey uitgevraagd worden, de eerstvolgende zal in 2023 plaatsvinden. In 2020 behaalde PMT voor het vierde opeenvolgende jaar voor alle onderdelen een A of A+: de hoogst mogelijke scores.

10 LIDMAATSCHAPPEN EN SAMENWERKINGSVERBANDEN

PENSIOENFEDERATIE

PMT is lid van de Pensioenfederatie, de overkoepelende belangenbehartiger van bijna alle Nederlandse pensioenfondsen. De Pensioenfederatie vertegenwoordigt 189 pensioenfondsen en daarmee de belangen van in totaal 5,9 miljoen deelnemers, 3,6 miljoen pensioengerechtigden en 9,7 miljoen gewezen deelnemers. De pensioenfondsen die aangesloten zijn bij de Pensioenfederatie beheren samen circa € 1.700 miljard euro. PMT is actief lid van de Pensioenfederatie en heeft zitting in diverse commissies en werkgroepen, waaronder de commissie Pensioenfondsbestuur en de commissie Risicomanagement en de commissie Vermogensbeheer en de werkgroepen Woordvoerders, IMVB-convenant en Regiegroep Sustainable Finance.

IMVB

PMT is een van de ondertekenaars van het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB)-convenant dat Nederlandse pensioenfondsen eind december 2019 afsloten met maatschappelijke organisaties (non-gouvernementele organisaties, kortweg ngo's), vakbeweging en overheid. Doel van het convenant is om verantwoord te beleggen en misstanden in de productieketen te voorkomen. PMT neemt zowel deel aan het zogenaamde Brede Spoor als aan het Diepe Spoor. Het Brede Spoor ziet op het implementeren in het beleid en uitvoering van de OESO-richtlijnen en de UNGP's. Het Diepe Spoor ziet op het versterken van engagement met bedrijven door samenwerking met de partijen uit het Convenant.

PLWF

Uitvoeringsorganisatie MN is namens PMT één van de oprichters en actief lid van het Platform Living Wage Financials (PLWF). Het samenwerkingsverband kent inmiddels vijftien leden uit binnen- en buitenland met een geschat beheerd vermogen van €4.6 biljoen (per januari 2022). Gezamenlijk spreken zij met bedrijven uit de textiel-, agrarische- en retailsector over het belang van leefbare lonen en inkomens. Een uitgebreidere toelichting op het PLFW is opgenomen in hoofdstuk 3 van dit jaarverslag.

CA100+

Het samenwerkingsverband Climate Action 100+, van ongeveer 600 investeerders met meer dan $60 biljoen AUM, trekt gezamenlijk op om in gesprek te gaan met de top 100(+) ondernemingen die de grootste uitstoters van CO_2 zijn. Via deze dialoog wordt bedrijven gevraagd het thema klimaat stevig te verankeren in bestuursprocessen, CO_2-emissies terug te dringen in lijn met de doelstelling van het Parijse Klimaatakkoord en volgens het TCFD-raamwerk (Task force Climate-related Financial Disclosure) over voortgang te rapporteren.

IIGCC

PMT is sinds 2021 lid van de Institutional Investors Group on Climate Change (IIGCC), een non-profit organisatie met meer dan 190 leden, afkomstig uit verschillende landen in Europa, die ongeveer 28 biljoen aan beheerd vermogen vertegenwoordigt. De missie van de IIGCC is 'het mobiliseren van kapitaal voor een low carbon future door de stem van de belegger te versterken en samen te werken met bedrijfsleven, beleidsmakers en investeerders'. De IIGCC biedt beleggers een samenwerkingsplatform voor het aanmoedigen van overheidsbeleid, investeringspraktijken en bedrijfsstrategieën die lange termijn klimaatrisico's- en kansen adresseren.

EUMEDION

In het verband van Eumedion werken institutionele vermogensbeheerders samen aan het toezicht op Nederlandse Beursgenoteerde ondernemingen. Eumedion behartigt de belangen van de bij zijn aangesloten institutionele beleggers op het gebied van corporate governance en duurzaamheid. PMT is via MN vertegenwoordigd in verscheidene commissies van Eumedion.

DNB

PMT is via MN vertegenwoordigd in de werkgroep Klimaatrisico's van het Platform Duurzame Financiering van De Nederlandsche Bank (DNB). DNB heeft het platform opgericht om de aandacht voor duurzame financiering in de financiële sector verder te vergroten en te stimuleren. DNB constateerde dat er bij veel verschillende instellingen en in verschillende sectoren al goede initiatieven plaatsvonden. Met de komst van het platform kunnen volgens DNB banken, verzekeraars, pensioenfondsen en vermogensbeheerders makkelijker verbindingen leggen met elkaar en met de overheid en toezichthouders om zo mogelijk ook gezamenlijk tot nieuwe duurzaamheidsinitiatieven te komen. Daarnaast is PMT via MN vertegenwoordigd in de werkgroep CO_2-beprijzing van het Platform Duurzame Financiering. Samen met andere financiële instellingen wordt in deze werkgroep gewerkt aan een model dat inzicht moet verschaffen in de economische effecten van een CO_2-belasting.

GIIN

MN is namens PMT lid van het Global Impact Investing Network (GIIN). GIIN is een non-profitorganisatie met als doel het vergroten van de schaal en de effectiviteit van impact investeringen wereldwijd. Impact beleggingen zijn beleggingen in bedrijven, organisaties en fondsen gericht op het oplossen dan wel voorkomen van maatschappelijke en milieuproblemen die qua rendement net zo goed presteren als 'reguliere' beleggingen. Impact investeringen kunnen plaatsvinden in zowel ontwikkelingslanden als ontwikkelde landen.

ONDERTEKENDE VERDRAGEN, PRINCIPES EN INITIATIEVEN

PMT onderschrijft verschillende verdragen, principes of initiatieven op het gebied van verantwoord beleggen. Wanneer PMT als belegger invloed uitoefent op bedrijven en landen zoekt PMT aansluiting bij (internationale) richtlijnen. Het ondertekenen of ondersteunen van een verdrag, principe of initiatief betekent dat PMT zich houdt aan de daarin gemaakte afspraken. Een **overzicht** van de verdragen, principes en initiatieven die PMT onderschrijft, is te vinden op de website van PMT.

11 NIEUWE RICHTLIJNEN EN REGELGEVING

EU SUSTAINABLE FINANCE DISCLOSURE REGULATION & TAXONOMY REGULATION

In maart 2018 heeft de Europese Commissie een actieplan opgesteld waarmee zij de financiële sector wil aanzetten een bijdrage te leveren aan de doelen van het Parijsakkoord: het 'Action Plan Financing Sustainable Growth'. Het actieplan bestaat uit 10 punten die leiden tot nieuwe of gewijzigde regels voor financiële instellingen, waaronder pensioenfondsen.

Ook voor PMT resulteert dit in nieuwe regelgeving, waaronder de informatieverschaffingsverordening over duurzaamheid in de financiële dienstensector (SFDR) en de Taxonomieverordening. Doel van deze Verordeningen is het transparant maken van de manier waarop financiële instellingen – waaronder pensioenfondsen – omgaan met duurzaamheid. PMT communiceert al veel over duurzaam beleggen richting zijn deelnemers omdat dit voor PMT een belangrijk onderwerp is.

De SFDR vraagt pensioenfondsen de informatie over duurzaam beleggen op één en dezelfde manier te presenteren zodat de informatie beter vergelijkbaar wordt tussen pensioenfondsen. Het doel van de Taxonomieverordening is het creëren van één standaard waarop ecologische duurzaamheid kan worden gemeten. De taxonomie is een soort woordenboek waaruit volgt welke economische activiteiten ecologisch duurzaam zijn. Vervolgens moeten alle activiteiten van een onderneming op een rij worden gezet en worden bepaald welke van deze activiteiten duurzaam zijn. Hieruit volgt dan een score per onderneming. PMT kan deze informatie over ondernemingen vervolgens gebruiken bij het vormgeven van zijn duurzaamheidsbeleid. PMT ziet het belang en de vele voordelen van de voorgestelde maatregelen in en is daarom hard aan de slag te voldoen aan de verplichtingen.

De eerste SFDR-verplichtingen zijn op 10 maart 2021 in werking getreden. PMT moet informatie verstrekken over hoe het fonds aankijkt tegen duurzaamheidsrisico's; over de duurzame kenmerken van de pensioenregeling; en over hoe het fonds aankijkt tegen ongunstige effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren. Deze informatie is op de **website van PMT** en in de **Pensioen 1-2-3** opgenomen. De overige SFDR-verplichtingen stonden eigenlijk gepland voor 1 januari 2022, maar zijn uitgesteld naar 1 januari 2023. Met ingang van deze verplichtingen zal gedetailleerdere informatie verschaft moeten worden over de duurzame kenmerken van de pensioenregeling, welke duurzaamheidsindicatoren gebruikt worden om dit te meten, wat de bindende duurzame elementen zijn, hoe goede bestuurspraktijken gewaarborgd worden, en het beoogde percentage duurzame beleggingen. Ook zal er elk jaar gerapporteerd moeten worden over achttien voorgeschreven duurzaamheidsindicatoren.

De eerste verplichting voor de Taxonomieverordening is op 1 januari 2022 in werking getreden. Pensioenfondsen dienen in hun Pensioen 1-2-3 aan te geven of zij wel of niet voornemens zijn te beleggen in economische activiteiten die ecologisch duurzaam zijn volgens de Taxonomieverordening. Omdat de pensioenregeling die PMT aanbiedt ecologisch duurzame kenmerken bevat, heeft PMT in zijn Pensioen 1-2-3 opgenomen dat een deel van zijn beleggingen wordt gealloceerd naar ecologisch duurzame beleggingen. PMT heeft hierbij nog geen streefpercentage opgenomen omdat de EU nog niet volledig heeft gedefinieerd welke activiteiten ecologisch duurzaam zijn, en omdat er nog onvoldoende data beschikbaar zijn van bedrijven.

In 2022 zal PMT verder bezig gaan met de nieuwe verplichtingen. Het is de hoop en verwachting van PMT dat uitvoering geven aan deze verplichtingen uiteindelijk zal bijdragen aan een betere en duurzamere wereld.

VOORUITBLIK

In 2022 zal PMT het verantwoord beleggen beleid verder vormgeven. Enkele belangrijke punten zijn hierna weergegeven.

IMPACT INVESTERINGEN

In de eerste helft van 2022 zal PMT de doelstelling voor impactinvesteringen evalueren en substantieel verhogen.

KLIMAATCOMMITMENT / NET ZERO

In lijn met de afspraken die gemaakt zijn in het Nederlandse klimaatcommitment zal PMT carbon reductiedoelstellingen formuleren voor alle relevante beleggingscategorieën. Naast de reeds vastgestelde doelstellingen voor aandelen ook voor vastgoed, bedrijfsobligaties en infrastructuur. De maatregelen die genomen worden om naar deze doelstellingen te bewegen worden vastgelegd in actieplannen.

IMPLEMENTATIE KLIMAATENGAGEMENT

PMT heeft de doelstelling om alle olie- en gasbedrijven en de nutsbedrijven zonder tijdige kolenuitfasering in de aandelenportefeuille te spreken voor Q3 2022. Op basis van analyses en de gesprekken met de bedrijven beoordeelt PMT de status van de bedrijven. PMT verwacht dat alle bedrijven in dit programma na één jaar dialoog de ambitie hebben uitgesproken om hun strategie in lijn te brengen met een 1,5 graden pad. Van nutsbedrijven vraagt PMT om hun kolen assets uit te faseren. Als dit niet het geval is en niet duidelijk is dat dit op korte termijn verandert, kan het bestuur besluiten over te gaan tot desinvestering.

BEWUSTE SELECTIE 2.0 (PORTEFEUILLE VAN MORGEN)

PMT wil in 2022 de ESG-screenings in de portefeuilles doorontwikkelen op een wijze die past bij de ambitie en visie van PMT op de verschillende ESG-thema's en bij de wens voor een consistente aanpak in de verschillende beleggingscategorieën.

SOCIAL ENGAGEMENT

De afgelopen jaren is er een groeiend besef van het belang van sociale aspecten binnen verantwoord beleggen. Ook bij PMT. In 2022 wil PMT daarom de activiteiten rondom sociale aspecten van ESG evalueren. PMT zal reflecteren op hoe de belangrijkste thema's op het vlak van mensenrechten en arbeidsrechten momenteel aan bod komen in het verantwoord beleggen beleid en zal nagaan of dit aanscherping of uitbreiding behoeft.

BIJLAGE 1: UITSLUITINGSLIJST

UITSLUITINGEN PER 31 DECEMBER 2021

Naast de bedrijven op deze lijst worden ook gelieerde moeder- en dochterbedrijven uitgesloten.

AANDELEN/ EQUITIES	REDEN UITSLUITING				
	Clusterwapens	Witte fosfor	Dialoog niet succesvol	Nucleaire wapens	Antipersoons-mijnen
Anhui GreatWall Military Ltd	✓				
BAE Systems PLC		✓			
Bharat Dynamics				✓	
China Aerospace International Holdings Ltd	✓				
China Spacesat Co Ltd	✓				
Dassault Aviation		✓			
ExxonMobil			✓		
Gail India			✓		
General Dynamics Corp		✓			
Huaneng Power International			✓		
L&T Finance Ltd				✓	
L&T Technology Services Ltd				✓	
Larsen & Toubro Ltd				✓	
Larsen & Toubro Infotech Ltd				✓	
LIG Nex1 Co. Ltd.	✓				
MindTree Limited				✓	
Norinco International Cooperation Ltd	✓	✓			
Poongsan Corp	✓				
Poongsan Holdings Corp	✓				
S&T Dynamics Co. Ltd.				✓	✓
S&T Holdings Co. Ltd.					✓
Tata Power Company Limited				✓	
Tata Chemicals				✓	
Tata Elxsi Ltd.				✓	
Tata Investment Corp. Ltd.				✓	
Tata Motors Ltd.				✓	
Tata Sons Private Limited				✓	
Tata Steel Ltd.				✓	
Tauron Polska			✓		
Thales		✓			
Trent Ltd				✓	
Walchandnagar Industries Limited				✓	

PMT investeert niet in ondernemingen die producent of exploitant zijn van de volgende producten of diensten:

Nucleaire wapens – ondernemingen uit landen zonder toestemming
Nucleaire wapens – ondernemingen uit landen met toestemming
Overige controversiële wapens
Wapens voor civiel gebruik
Bontindustrie
Porno-industrie
Tabak

PMT investeert niet in de volgende landen:

LANDEN	REDEN UITSLUITING		
	Wapenembargo	Aandelenstop	Reisverbod
Centraal-Afrikaanse Republiek/ Central African Republic	✗	✗	✗
Iran	✗	✗	✗
Eritrea	✗	✗	✗
Libië/Libya	✗	✗	✗
Myanmar	✗		
Noord-Korea/ North Korea	✗	✗	✗
Soedan/Sudan	✗	✗	✗
Somalië/Somalia	✗	✗	✗
Syrië/Syria	✗	✗	✗
Venezuela	✗	✗	✗
Wit-Rusland/ Belarus	✗	✗	✗
Zimbabwe	✗	✗	✗
Zuid-Soedan/South Sudan	✗	✗	✗

BIJLAGE 2: RAPPORTAGE TASKFORCE ON CLIMATE-RELATED FINANCIAL DISCLOSURES (TCFD)

GOVERNANCE, BESTUURLIJK OVERZICHT

De eindverantwoordelijkheid voor het algehele beleggingsbeleid ligt bij het bestuur van PMT. De beleggingscommissie van PMT is verantwoordelijk voor het in kaart brengen van klimaatgerelateerde risico's en kansen die raken aan de beleggingen van PMT en deze adviseert het bestuur daaromtrent.

De beleggingscommissie van PMT wordt geïnformeerd en geadviseerd over aspecten die raken aan klimaatrisico's en -kansen door de afdeling Verantwoord Beleggen van MN. De voorzitter van de beleggingscommissie neemt deel in de trajecten die die deze klimaatrisico's en -kansen adresseren. De CIO (Chief Investment Officer) van PMT was betrokken bij de totstandkoming van het commitment van de financiële sector aan het Nederlandse klimaatakkoord.

Het fiduciaire beheer van de beleggingsportefeuille van PMT ligt bij MN. De directeur vermogensbeheer van MN draagt hiervoor de laatste verantwoordelijkheid.
Een multidisciplinaire expertwerkgroep op het gebied van klimaatrisico's en -kansen werkt aan het in lijn brengen van de portefeuilles van PMT met de doelstellingen van Parijs. Deze expertwerkgroep bestaat uit vertegenwoordigers uit de verschillende delen van de investeringsketen.

STRATEGIE PMT

INVESTMENT BELIEFS ▶ STRATEGIE-VORMING ▶ SELECTIE EN MONITORING ▶ BELEGGINGS-BESLISSINGEN ▶ RAPPORTAGE

PMT nam in 2018 in het strategisch beleggingskader beginselen op met betrekking tot klimaatverandering. In het nieuwe strategisch beleggingskader 2020-2022 zijn deze beginselen opnieuw vertegenwoordigd. In de hele beleggingsketen worden klimaatrisico's en -kansen meegenomen.

KLIMAATRISICO'S EN -KANSEN

PMT ziet vanuit twee invalshoeken aanleiding om rekening te houden met klimaat-verandering in de portefeuille; vanuit de wens om financiële risico's te beperken en vanuit de wens om bij te dragen aan een leefbare wereld.

KLIMAATRISICO'S

De klimaatrisico's zijn te verdelen in transitierisico's en fysieke risico's:

- Transitierisico's hangen vooral samen met de gevolgen van een stringenter klimaatbeleid, wat nodig is om de doelstellingen van het Parijsakkoord te kunnen behalen. Kosten voor bedrijven kunnen bijvoorbeeld oplopen als gevolg van hogere CO_2-belastingen en investeringen gerelateerd aan fossiele brandstoffen dienen mogelijk vervroegd te worden afgeschreven indien wordt overgestapt op schone energiebronnen.
- Fysieke risico's hangen samen met de gevolgen van een temperatuurstijging op aarde. De financiële prestaties van organisaties worden bijvoorbeeld beïnvloed door veranderingen in de beschikbaarheid en kwaliteit van water, voedselveiligheid en extreme temperatuurveranderingen.

INVESTERINGSKANSEN EN BIJDRAGEN AAN EEN LEEFBARE WERELD

Naast de klimaatgerelateerde risico's ziet PMT ook duidelijke investeringskansen. PMT belegt in impactinvesteringen die bijdragen aan de Sustainable Development Goals (SDG's). Hierin zijn verschillende thema's gedefinieerd waarin er twee raken aan investeringskansen voor klimaat:

- Energietransitie
- Circulaire economie

IMPACT OP DE BEDRIJFSVOERING, STRATEGIE EN FINANCIËLE PLANNING

In het verantwoord beleggen beleid van PMT is beschreven op welke manier PMT wil omgaan met klimaatrisico's en -kansen. PMT heeft dit beleid in elke stap in de investeringsketen verankerd.

INVESTMENT BELIEFS

In het **Strategisch Beleggingskader** van PMT staan de beleggings-, uitvoerings- en risicomanagementbeginselen. Twee beleggingsbeginselen vormen de basis voor verantwoord beleggen. Het eerste beleggingsbeginsel stelt dat PMT met zijn beleggingen invloed heeft op de reële economie en de samenleving. Met de opname van dit beginsel kan PMT principieel verantwoordelijkheid nemen voor de gevolgen van zijn investeringen op de reële wereld. Het vormt hiermee de basis voor het rekening houden met de invloed van beleggingskeuzes op de wereld.

Het tweede beleggingsbeginsel stelt dat PMT ervan overtuigd is dat alleen beleggingen die rekening houden met duurzaamheid, oftewel Environmental, Social en Governance factoren (ESG), op de lange termijn rendabel zijn. Schadelijke gevolgen van een economische activiteit kunnen niet voor onbepaalde tijd op mens, maatschappij en milieu afgewenteld worden.

PMT heeft een risicomanagementbeginsel opgenomen dat relateert aan de impact van klimaatverandering op de beleggingen van PMT. PMT monitort expliciet ESG-risico's: de risico's van een veranderende wereld op de beleggingen van PMT. Hieronder vallen in ieder geval financiële schade door regulering of ander overheidsingrijpen, financieel risico als gevolg van klimaatverandering en disruptieve economische veranderingen. De opname van de hierboven beschreven beginselen in de beleggingsbeginselen stelt PMT in staat om hier in de rest van de investeringsketen op voort te bouwen. De volgende processen dragen bij aan het identificeren van klimaatrisico's en -kansen.

STRATEGIEVORMING

PMT heeft de onder andere de volgende maatregelen genomen om de risico's die samenhangen met klimaatverandering voor de portefeuille en de maatschappij te beperken:[12]

- Screening van vermogensbeheerders op ESG-factoren, waarbij de integratie van klimaataspecten in het beleggingsbeleid en de rapportage hierover worden meegenomen.
- Impactinvesteringen in het thema energietransitie. Sinds 2016 heeft PMT een 'Kader Positieve Impact'. Daarmee wordt het impactinvesteringsprogramma, waaronder het thema en de bijdrage aan de energietransitie vormgegeven.
- ESG-integratie – In 2018 heeft PMT een nauwkeurige selectie geïntroduceerd in welke ondernemingen wel en niet wordt belegd, en randvoorwaarden gesteld aan bedrijven om in de aandelenportefeuille opgenomen te worden. PMT wil dat ondernemingen hun bedrijfsvoering op een goede manier vormgeven, en daarbij rekening houden met ESG-factoren. Ongeveer de helft van de bedrijven in de standaard benchmark voldoet aan de vereisten. Ca. 850 van de 1600 bedrijven zijn in de selectie gekomen als PMT-belegging. Hoe bedrijven omgaan met klimaatverandering is hierin een belangrijke voorwaarde. In 2019 is een vergelijkbare strategie toegepast op de aandelenportefeuille van aandelen in opkomende landen. In 2020 is een vergelijkbare strategie toegepast op de bedrijfsleningenportefeuilles.
- Engagement – MN voert namens PMT een dialoog met 51 bedrijven[13] uit de aandelenportefeuilles die, in absolute zin, veel bijdragen aan de CO_2-voetafdruk van de portefeuille. Dit betreft alle olie- en gasbedrijven in de portefeuille van PMT, een aantal nutsbedrijven met steenkolen in de energiemix, en bedrijven aan de vraagkant van energie, in de sectoren cement, chemicals, industrials en staal. MN voert dit intensieve klimaatengagementprogramma uit namens PMT en doet dat voor een belangrijk deel in samenwerking met Climate Action 100+.
- Verplichtstelling van deelname aan de duurzaamheidsbenchmark GRESB voor investeringen in vastgoed.

WEERBAARHEID STRATEGIE MET INACHTNEMING VAN VERSCHILLENDE KLIMAATSCENARIO'S

PMT liet een scenario-analyse uitvoeren voor zijn portefeuille door MN, in samenwerking met MSCI.

METHODOLOGIE

MSCI brengt de mogelijke positieve en negatieve impact op de aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles als gevolg van klimaatgerelateerde risico's en kansen in kaart. Dit jaar is voor het eerst ook een inschatting van de fysieke klimaatrisico's toegevoegd.

TRANSITIERISICO'S

Voor de berekening van transitierisico's wordt gebruik gemaakt van drie scenario's; een scenario waarin de opwarming van de aarde beperkt blijft tot 1,5 graden, een 2 graden en 3 graden scenario. MSCI schat de potentiële kosten in die een bedrijf moet maken om in de toekomst aan klimaatwet- en regelgeving te voldoen op basis van de beleidsplannen van het land waarin het bedrijf productie heeft. Hoe groter het verschil met het huidige scenario-pad, hoe meer beleidsmaatregelen er in theorie nodig zijn om het nieuwe pad te bereiken. Een 1,5-gradenpad vraagt daarom om verdergaande beleidsmaatregelen van overheden dan een 3-gradenscenario.

12 Zie ook de klimaatgerelateerde maatregelen in het hoofdstuk 'Klimaatrisico's voor de beleggingsportefeuille'

13 Het totaal aantal bedrijven kan tussentijds wijzigen in verband met de samenstelling van de portefeuille.

Op basis van de beleidsmaatregelen rekent MSCI emissieplafonds uit per bedrijf die het gebruikt om de mogelijke impact op de marktwaardering van een bedrijf te berekenen. Een belangrijke aanname van MSCI is dat er sprake is van een ordentelijke en geleidelijke transitie. Op het moment dat de transitie, als gevolg van bijvoorbeeld snelle materialisatie van fysieke risico's of politieke of publieke onrust, gepaard gaat met stress kunnen de transitiekosten vele malen hoger zijn.

KLIMAATGERELATEERDE KANSEN

Voor de berekening van klimaatgerelateerde kansen gebruikt MSCI een model. Het model van MSCI ESG Research is bedoeld om een indicatie te geven van welke bedrijven de begunstigden kunnen zijn als beleid voor beperking van de opwarming van de aarde in lijn is met 3 graden, 2 graden of 1,5 graden en als dit beleid wordt geïmplementeerd op mondiaal niveau. Als startpunt wordt de geschatte huidige omzet van bedrijven gebruikt die CO_2-arm is. Vervolgens worden waarderingstechnieken gebruikt om patenten te waarderen en de 'toekomstige groene omzet' die elk bedrijf zou kunnen behalen met de ontwikkeling en verkoop van technologieën die een lage CO_2-uitstoot hebben.

FYSIEKE KLIMAATRISICO'S

Voor de inschatting van fysieke klimaatrisico's wordt gebruik gemaakt van een model van MSCI waarin de volgende stappen worden doorlopen:

- Per bedrijf wordt een inschatting gemaakt van de waarde van assets en inkomstenstromen op een bepaalde locatie.
- De verwachte verandering in chronische en acute (weers-)omstandigheden op de verschillende locaties wordt ingeschat, waar mogelijk met behulp van wetenschappelijke modellen; waar dat niet mogelijk is wordt een inschatting gemaakt op basis van historische trends. De chronische risico's die worden doorgerekend zijn extreme hitte, extreme kou, zware neerslag, sterke sneeuwval en zware wind. De acute klimaatrisico's die worden doorgerekend zijn tropische cyclonen, overstromingen langs kusten, overstromingen van rivieren, lagere waterstand in rivieren (relevant voor bedrijven actief in energieproductie) en bosbranden.
- Er wordt een inschatting gemaakt van de extra kosten (of opbrengsten) als gevolg van de veranderende weersomstandigheden per jaar.
- De verwachte extra kosten over de komende 100 jaar worden omgerekend naar een huidige waarde.

Er wordt in feite één scenario doorgerekend voor fysieke risico's; dit is een scenario waarin het huidige beleid wordt voortgezet (vergelijkbaar met het NGFS Current Policies scenario). Omdat de impactschattingen met veel onzekerheid omgeven zijn, worden twee varianten van dit scenario doorgerekend: een variant waarin wordt uitgegaan van de gemiddelde impactschattingen (de 'gemiddelde' variant) en een variant waarin wordt uitgegaan van een zeer pessimistische impactinschatting (de 'agressieve' variant).

Deze data geeft slechts een eerste inschatting van de fysieke klimaatrisico's. De aannames die gemaakt worden in de verschillende stappen gaan gepaard met grote onzekerheid. Zo kunnen er bijvoorbeeld vraagtekens gezet worden bij de kwaliteit van de schattingen van de waarde van de assets en inkomstenstromen van bedrijven op de verschillende locaties. Ook is er niet voor alle klimaatrisico's een solide wetenschappelijke onderbouwing beschikbaar om de directe en indirecte schade voor bedrijven te kunnen inschatten. Tot slot zijn de berekeningen onvolledig.

Zo wordt er nog geen rekening gehouden met de impact op productieketens van bedrijven en het aanpassingsvermogen van de bedrijven.

UITKOMSTEN MSCI

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het geschatte mogelijke effect op de waardering van de bedrijfsobligatie en aandelenportefeuilles van PMT weer als gevolg van transitierisico's bij een geleidelijke en ordentelijke transitie. Deze berekening is voor drie verschillende klimaatscenario's uitgevoerd.

TRANSITIERISICO'S EN -KANSEN PER SCENARIO EN BELEGGINGSCATEGORIE IN 2021

SCENARIO		IMPACT RISICO'S	IMPACT KANSEN
3°-scenario	Aandelen ontwikkelde landen	1% – 2%	0% – 1%
	Aandelen opkomende landen	1% – 2%	0% – 1%
	Bedrijfsobligaties	0% – 1%	-
2°-scenario	Aandelen ontwikkelde landen	6% – 7%	3% – 4%
	Aandelen opkomende landen	10% – 11%	1% – 2%
	Bedrijfsobligaties	0% – 1%	-
1,5°-scenario	Aandelen ontwikkelde landen	12% – 13%	5% – 6%
	Aandelen opkomende landen	17% – 18%	3% – 4%
	Bedrijfsobligaties	0% – 1%	-

- Uit de analyse blijkt dat klimaatgerelateerde financiële transitierisico's stijgen in scenario's waarin de huidige CO_2-uitstoot meer beperkt moet worden, zoals in de 2-graden- en 1,5-graden-Celsius-scenario's. Bedrijven moeten daardoor sneller omschakelen naar andere productietechnieken of krijgen te maken met andere verdienmodellen. Dat brengt naar verwachting meer kosten met zich mee.
- In vergelijking met vorig jaar is de klimaatrisico-inschatting niet sterk veranderd. In het 1,5 graden scenario zijn de veranderingen het grootst; in dit scenario is het verwachte klimaatrisico in de aandelen ontwikkelde landen gedaald, en aandelen opkomende landen portefeuilles gestegen. Verder is het verwachte risico in de bedrijfsobligaties juist sterk gedaald. De verklaring voor beide veranderingen komt voor een gedeelte uit methodologische veranderingen en voor een gedeelte door veranderingen in de portefeuille van PMT.
- Binnen de bedrijfsobligatieportefeuilles zijn de risico's relatief beperkt. Dit komt omdat obligaties een beperkte looptijd hebben en omdat obligatiehouders als eerste recht op terugbetaling hebben als er financiële problemen zijn bij een bedrijf.
- Als eerder in deze rapportage aangegeven kan de transitie ook kansen met zich meebrengen. Voor bedrijfsobligaties zijn de kansen niet meegenomen gezien de geringe kansen die uit de data van MSCI naar voren komen voor deze beleggingscategorie.

De portefeuille-brede effecten maskeren significante sectorale verschillen. Vooral de sectoren energie, luchtvaart, maritiem transport, bouw en materialen en nutsbedrijven kennen hoge transitierisico's. Ook zijn er significante uitschieters op bedrijfsniveau in zowel positieve als negatieve zin. PMT heeft aandacht voor zowel de risico's die deze sectoren meebrengen als de kansen die in deze sectoren ontstaan.

IMPACT FYSIEKE RISICO'S

		IMPACT RISICO'S
Gemiddelde variant	Aandelen ontwikkelde landen	7% – 8%
	Aandelen opkomende landen	14% – 15%
	Bedrijfsobligaties	0% – 1%
Agressieve variant	Aandelen ontwikkelde landen	12% – 13%
	Aandelen opkomende landen	21% – 22%
	Bedrijfsobligaties	1% – 2%

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat de verschillende beleggingen naar schatting fors geraakt kunnen worden door fysieke klimaatrisico's. Uit verdere analyse van de data blijkt dat vooral de verwachte toename in extreme temperaturen en overstromingen potentieel een significante negatieve invloed op de beleggingen heeft. Voor de beleggingen in bedrijfsobligaties is de impact relatief beperkt, vanwege de beperkte looptijd van deze beleggingen.

INTEGRAAL RISICOMANAGEMENT

INVESTMENT BELIEFS ▶ STRATEGIE-VORMING ▶ SELECTIE EN MONITORING ▶ BELEGGINGS-RESLISSINGEN ▶ RAPPORTAGE

Klimaatrisico's zijn opgenomen in de beleggingsbeginselen van PMT en vanuit deze basis identificeert, beoordeelt en beheerst PMT klimaatgerelateerde risico's door verschillende processen.

BEHEERSING EN IDENTIFICATIE

Klimaatrisico's worden geïdentificeerd en beheerst via verschillende reguliere processen in de investeringsketen. MN doet kennis op door onder andere het participeren in werkgroepen van IIGCC, door deelname aan seminars waar kennis over klimaatrisico's wordt uitgewisseld, het deelnemen in panels over klimaatrisico's, het lidmaatschap van diverse expert-organisaties zoals de IIGCC en de PRI, het ondersteunen en sponsoren van de DNB klimaatrisico-werkgroep en met het onderhouden van contact met peers. De op deze manier verkregen inzichten worden als input gebruikt bij de herziening van beleggingscategorieën. Klimaatrisico's worden op deze manier integraal meegenomen.

MANAGERSELECTIE & -MONITORING

PMT heeft een eigen ESG-questionnaire waarop externe vermogensbeheerders dienen te reageren. Hiermee wordt gekeken of er voldoende kennis is over de CO_2-intensiteit van de portefeuilles die zij beheren. PMT ziet erop toe dat (externe) vermogensbeheerders op dezelfde manier met verantwoord beleggen omgaan als PMT. Bij de selectie en monitoring van externe vermogensbeheerders wordt daarom een Planet-score gegeven, waarbij punten worden toegekend aan het niveau van beleid, de klimaatintegratie en -rapportage.

Voor vastgoedmanagers is deelname aan de duurzaamheidsbenchmark GRESB verplicht. Voor vermogensbeheerders in andere beleggingscategorieën wil PMT dat deze onder-tekenaar zijn van de UN Principles for Responsible Investment (UNPRI), een duidelijk

klimaatbeleid hebben en een goed proces van klimaatintegratie hanteren. Hier wordt jaarlijks op gemonitord.

BELEGGINGSBESLISSINGEN & DIALOOGPROGRAMMA

MN voert namens PMT een dialoog met 51 bedrijven uit de aandelenportefeuilles die, in absolute zin, veel bijdragen aan de CO_2-voetafdruk van de portefeuille. Dit betreft alle olie- en gasbedrijven in de portefeuille van PMT, een aantal nutsbedrijven met steenkolen in de energiemix, en bedrijven aan de vraagkant van energie, in de sectoren cement, chemicals, industrials en staal. MN voert dit intensieve klimaatengagementprogramma voor een belangrijk deel in samenwerking met Climate Action 100+. Deelnemers van CA100+ zijn leden van verschillende klimaatnetwerken van institutionele beleggers zoals de International Investor Group on Climate Change (IIGCC). De Climate Action 100+ Group van 615 beleggers (gezamenlijk goed voor meer dan 65 biljoen dollar belegd vermogen) trekt gezamenlijk op om in gesprek te gaan met 167 ondernemingen die de grootste uitstoters van CO_2 zijn. Namens PMT worden de bedrijven gevraagd het thema klimaat stevig te verankeren in bestuursprocessen, CO_2-emissies terug te dringen in lijn met de doelstelling van het Parijs Klimaatakkoord en volgens het TCFD-raamwerk over voortgang te rapporteren. PMT brengt in kaart in hoeverre bedrijven voortgang laten zien. PMT kan ertoe besluiten om bedrijven die onvoldoende voortgang tonen na een aanhoudende dialoog, of naar de toekomst toe geen duidelijke strategie hebben om door de energietransitie te navigeren, uit te sluiten. PMT heeft in de afgelopen jaren op deze gronden besloten twee bedrijven uit te sluiten, namelijk Huaneng Power en Tauron Polska. Begin 2021 is ExxonMobil aan deze uitsluitingen toegevoegd.

Krediet- en aandelenanalisten nemen klimaat- en ESG-factoren mee in bedrijf- en sectoranalyses. Aan de kredietkant worden ‘bondholder engagement’-gesprekken gevoerd tijdens roadshows, landenbezoeken en conference calls. Onderdeel van het gesprek betreft bijvoorbeeld het gebruik van hernieuwbare energie.

ORGANISATIE VAN HET RISICOMANAGEMENT

Risicobeheersing is een integraal onderdeel van de bedrijfsvoering van pensioenfondsen en uitvoerders en is gestoeld op het 3-lines model. De primaire verantwoordelijkheid voor de beheersing van risico’s ligt bij de verantwoordelijke risiconemers zoals portfolio-managers (1e lijn). De afdeling Risk Management & Compliance vormt binnen MN de tweede lijn en stelt mede de kaders en richtlijnen op waarbinnen de risico’s beheerst moeten zijn. Controle op naleving van de beheersing en het uitvoeren van onafhankelijke monitoring van de risico’s vormt eveneens onderdeel van de taken van de afdeling Risk Management & Compliance. Vanuit de afdeling Audit (derde lijn) wordt controle op beide beheersingslijnen gehouden.

MEETEENHEDEN, DOELSTELLINGEN EN RESULTATEN

INVESTMENT BELIEFS ▶ STRATEGIE-VORMING ▶ SELECTIE EN MONITORING ▶ BELEGGINGS-RESLISSINGEN ▶ **RAPPORTAGE**

PMT heeft verschillende meeteenheden en doelstellingen die relateren aan klimaatrisico’s en -kansen en rapporteert hierover in reguliere rapportages.

GEBRUIKTE MEETEENHEDEN

PMT brengt klimaatrisico’s en -kansen in de portefeuilles in kaart aan de hand van de onderstaande meeteenheden.

KLIMAATGERELATEERDE RISICO-INDICATOREN

PMT maakt gebruik van de volgende klimaatgerelateerde risico-indicatoren:

- PMT meet de CO_2-voetafdruk voor scope 1 en 2 van zijn aandelenportefeuilles en waar mogelijk de carbon intensiteit met behulp van sector specifieke maatstaven.
- De klimaatrisico-indicatoren van MSCI ESG Research (Carbon Emissions, Product Carbon Footprint, Raw Materials and Sourcing, Water Stress, Biodiversity and Land use).
- De mogelijke negatieve impact op de waardering van de aandelen en obligatieportefeuilles als gevolg van toekomstige wet- en regelgeving (transitierisico's) volgens de methodologie van MSCI.
- De mogelijke negatieve impact op de waardering van de aandelen en obligatieportefeuilles als gevolg van veranderingen in de fysieke leefomgeving (fysieke risico's) volgens de methodologie van MSCI.
- Klimaatgerelateerde kans-indicatoren.
- PMT doet investeringen met impact, en investeert in beleggingen die bijdragen aan de Sustainable Development Goals van de VN.
- Impactbeleggen richt zich op investeringen die een bijdrage leveren aan het oplossen van sociale en milieuvraagstukken. De hoeveelheid impactinvesteringen wordt uitgedrukt in miljoenen euro's. Tevens wordt de bijdrage aan de energietransitie (hoeveelheid geproduceerde schone energie) in kaart gebracht.
- Investeringen in de Sustainable Development Goals worden Sustainable Development Investments (SDI's) genoemd. De hoeveelheid SDI-beleggingen wordt uitgedrukt in miljoenen euro's en percentage van de totale portefeuille.

DE CARBON FOOTPRINT VAN PMT

Het jaarlijks meten van de CO_2-voetafdruk – de zogenaamde carbon footprint – van de aandelenportefeuille is onderdeel van het klimaatbeleid van PMT.[14] Het maakt tevens deel uit van de afspraken in de Montréal Pledge die PMT tijdens de klimaattop in 2015 ondertekende.

In 2021 is voor het zevende jaar op rij de CO_2-voetafdruk gemeten. De uitstoot-intensiteit van de gehele aandelenportefeuille van PMT is in vergelijking met de meting van 2020- met 28,5% gedaald. Dit is de grootste daling van de uitstoot sinds de start van de meting in 2015. Waar er vorig jaar 4,4% minder werd uitgestoten dan de benchmark, is de uitstoot-intensiteit van de aandelenportefeuille dit jaar 24,3% lager dan de benchmark.

14 Zie voor de resultaten ook het hoofdstuk over de CO_2-voetafdruk en zie ook de sectordoelstellingen die PMT heeft gesteld

JAARLIJKSE CO2-VOETAFDRUK	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Assets (miljoen €)	16.095	17.951	20.167	21.178	17.185	20.693	22.168
Emission Exposure (tCO_2e) Scope 1 en 2	3.728.640	3.636.513	3.967.801	3.748.631	3.135.249	3.032.751	2.321.708
Uitstoot ($kgCO_2e$/100 €)	23,2	20,3	19,7	17,7	18,2	14,7	10,5
Verandering t.o.v. vorige meting		–12,5%	–2,8%	–10,2%	3,1%	–19,7%	–28,5%
Verandering t.o.v. meting 2015		–12,5%	–15,0%	–23,6%	–21,2%	–36,7%	–54,8%
Out/Under Performance t.o.v. Benchmark	4,0%	5,2%	–0,5%	1,7%	7,6%	–4,4%	–24,3%

De CO_2-voetafdruk is de CO_2-uitstoot van de portefeuille afgezet tegen de waarde van de portefeuille (ton CO_2 per 100 geïnvesteerde euro's). Deze berekening kan sterk worden beïnvloed door de waardestijging van de aandelen in de portefeuille. Om de berekening van de uitstoot op een waardestijging te corrigeren kan de CO_2-voetafdruk berekend worden op basis van een genormaliseerd vermogen waarbij de waardeverandering als gevolg van het behaalde beleggingsrendement buiten beschouwing wordt gelaten. Het voordeel van deze berekening is dat de bewegelijkheid van de markt geen invloed heeft op de gemeten CO_2-uitstoot van de portefeuille.

Het nadeel is dat er geen rekening wordt gehouden met de relatie tussen de economische groei en CO_2-uitstoot. Bij economische groei neemt de productie door ondernemingen toe, wat waarschijnlijk gepaard gaat met hogere CO_2-uitstoot.

Wanneer de uitstoot-intensiteit voor 2021 berekend wordt op basis van een portefeuille-waarde genormaliseerd naar de waarde van 2020 dan is de uitstoot-intensiteit met 12,2% afgenomen. Deze daling van de genormaliseerde waarde kan worden verklaard door de implementatie van een nieuwe passieve strategie met de Bewuste Selectie methodiek voor aandelen opkomende landen.

JAARLIJKSE CO2-VOETAFDRUK	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Assets (miljoen euro)	16.095	17.951	20.167	21.178	17.185	20.693	22.168
Genormaliseerde assets (miljoen €)	16.095	17.901	18.179	17.113	13.655	12.928	11.261
Uitstoot ($kgCO_2e$/100 €)	23,2	20,3	19,7	17,7	18,2	14,7	10,5
Genormaliseerde Uitstoot ($kgCO_2e$/100 €)	23,2	20,3	21,8	21,9	23,0	23,5	20,6
Verandering genorm. uitst. t.o.v. vorige meting	–	–12,3%	7,4%	0,4%	4,8%	2,2%	–12,2%
Verandering genorm. uitst. t.o.v. meting 2015	–	–12,3%	–5,8%	–5,4%	–0,9%	1,3%	–11,0%

OVERIGE DOELSTELLINGEN EN RESULTATEN

PMT heeft zich in 2018 gecommitteerd aan het Klimaatakkoord voor de financiële sector. PMT verbindt zich daarmee aan de doelen van het ontwerpakkoord ten aanzien van de vermindering van de uitstoot van CO_2. De sector rapporteert vanaf 2020 over de klimaatimpact van financieringen en beleggingen en heeft uiterlijk in 2022 actieplannen opgesteld om deze te beperken.

PMT heeft zichzelf ten doel gesteld om in 2025 € 2 miljard aan impactinvesteringen te hebben gedaan. Eind 2021 bedroeg de Net Asset Value van de impactinvesteringen van PMT € 1.622 miljoen, waarvan € 357 miljoen binnen het thema energietransitie en € 65 miljoen binnen het thema circulaire economie.

BEGRIPPENLIJST

Aandelenindex
Een aandelenindex is een gewogen gemiddelde van een aantal belangrijke aandelen. Vaak zijn dit de grootste aandelen van een beurs, zoals de AEX in Nederland. Ook is het mogelijk dat er een 'mandje' van aandelen uit een bepaalde sector wordt gemaakt. De gezamenlijke prestatie van deze aandelen geeft een goede indicatie van trends in de markt waartoe de aandelen behoren. Ook is het een goede maatstaf om het succes van aandelenportefeuilles te meten. PMT heeft per eind 2018 voor aandelen ontwikkelde landen een eigen index samengesteld. Deze index heet de PMT Strategische Aandelenportefeuille.

Actieve beleggingen
Actieve beleggingen zijn beleggingen die actief worden beheerd. Dat wil zeggen dat vermogensbeheerders een beter rendement proberen te behalen dan de markt die zij volgen. Dit brengt doorgaans meer kosten met zich mee dan passieve beleggingen, waarbij het de vraag is of het ook echt lukt om de markt te verslaan. Zie ook 'passieve beleggingen'.

Circulaire economie
Een economisch systeem waarbij herbruikbaarheid van producten en grondstoffen voorop staat en waarbij er zo min mogelijk afval wordt geproduceerd. Dat is anders dan nu vaak gebeurt, waarbij grondstoffen worden omgezet in producten die aan het einde van hun levensduur worden vernietigd.

Class action
In de wetgeving is een class action of een representatieve actie een vorm van een rechtszaak waar een grote groep mensen en/of institutionele beleggers collectief een vordering bij de rechter brengen of waar een klasse van verdachten vervolgd worden.

CO_2-uitstoot
De uitstoot van het broeikasgas kooldioxide (CO_2). Als gevolg van menselijke activiteiten is de hoeveelheid CO_2 in de atmosfeer extreem sterk toegenomen. Door die toename verandert het klimaat van de aarde.

CO_2-voetafdruk
Een milieumaat die aangeeft hoe hoog de CO_2-uitstoot van de (aandelen)portefeuille van PMT is. Voor de meting maakt PMT gebruik van een door PCAF voorgeschreven methodiek.

Dialoogbeleid (engagementbeleid)
In de vorm van actief dialoog bespreken pensioenfondsen en andere beleggers over belangrijke thema's, belangen en standpunten met bedrijven waarin wordt belegd. Aan de hand van een dialoog worden bedrijven gestimuleerd om zich te verbeteren. In het dialoogbeleid wordt bepaald over welke thema's wordt gesproken en wat de doelstellingen zijn van de dialogen. Tegelijkertijd wordt er vastgelegd hoe de dialogen worden uitgevoerd.

Enabling factor
Faciliterende factor die helpt een bepaald doel te bereiken.

Energietransitie / inclusieve energietransitie / klimaattransitie
Dit is een beleidsdoel van de internationale gemeenschap, vastgelegd in het Klimaatakkoord van Parijs (2015) om geleidelijk van fossiele brandstoffen over te stappen naar duurzame of hernieuwbare energiebronnen zoals zonne- en windenergie. PMT is voorstander van een zogenaamde 'inclusieve' transitie. Dat wil zeggen dat bedrijven ook hun medewerkers moeten betrekken bij deze overgang, bijvoorbeeld door omscholing: een transitie inclusief medewerkers.

ESG-criteria *(in het Engels aangeduid als environmental, social and governance-criteria)*
Criteria op het gebied van milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur.

Externe vermogensbeheerder / externe manager
Partij met een specifieke deskundigheid die namens PMT belegt.

Global Compact
De Global Compact is een speciaal programma van de Verenigde Naties voor internationale bedrijven. Bedrijven die hier aan meedoen onderschrijven tien principes op het gebied van milieu, mensenrechten, ketenbeheer en integriteit die duurzame ontwikkeling van de wereld moeten bevorderen.

(Corporate) governance
Bij governance gaat het om hoe een onderneming wordt bestuurd. Belangrijk is hoe een onderneming efficiënt en verantwoord wordt geleid waarbij het vooral ook gaat om de relatie met de belangrijkste belanghebbenden zoals de aandeelhouders, werknemers, klanten en de samenleving.

Impact beleggen
Investeringen die gericht zijn op het realiseren van positieve maatschappelijke gevolgen in aanvulling op een verantwoord rendement. Internationaal wordt er gesproken over 'impact investments'. Impact beleggingen kunnen zowel bijdragen aan het oplossen als het voorkomen van maatschappelijke problemen. De intentie om positieve impact te realiseren moet vóór het doen van de investering bestaan. Om deze intentie aannemelijk te maken ligt het voor de hand dat wordt beoogd om de investering voor langere tijd in de portefeuille aan te houden. Voor PMT is het belangrijk dat meetbaar is hoeveel impact is bereikt.

Institutionele belegger
Een institutionele belegger is een zeer grote, professionele belegger zoals een pensioenfonds, een verzekeringsmaatschappij of een beleggingsmaatschappij.

Ketenverantwoordelijkheid / ketenbeheer
Verantwoordelijkheid voor maatschappelijk verantwoord ondernemen in de hele keten van leveranciers en toeleveranciers.

Klimaatakkoord van Parijs (2015)
Internationaal verdrag dat tijdens de internationale klimaatconferentie is gesloten waarin afspraken worden gemaakt over de uitstoot van broeikasgassen (CO_2) zodat de klimaatopwarming beperkt blijft tot 1,5 tot 2 graden Celsius.

Leefbaar loon / leefbaar inkomen
Het minimuminkomen dat een werknemer nodig heeft om aan zijn of haar basisbehoeften te kunnen voldoen én aan de basisbehoeften van zijn of haar gezin, inclusief een bepaald besteedbaar inkomen. Dit loon moet een werknemer verdienen tijdens wettelijke werktijdenlimieten (zonder overwerk).

Net zero
Net zero (of 'netto nul') betekent dat de totale uitstoot van broeikasgassen van een organisatie lager is dan / gelijk is aan de uitstoot die ze uit de atmosfeer verwijdert.

OESO-richtlijnen/ OECD-guidelines
De OESO-richtlijnen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling waar ontwikkelde en opkomende economieën lid van zijn, maken duidelijk wat er van bedrijven verwacht wordt bij het internationaal zakendoen op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO). Ze bieden mogelijkheden en instrumenten voor bedrijven om met kwesties om te gaan zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid of milieu.

Ontwikkelde markten / ontwikkelde landen
Effectenbeurzen van landen die economisch gezien een grote rol spelen in de wereld.

Opkomende markten / opkomende landen
Effectenbeurzen van landen die economisch gezien nog een relatief kleine rol spelen maar waarvan verwacht mag worden dat deze rol in de toekomst aanzienlijk groter zal worden.

Passieve beleggingen
Bij passieve beleggingen is het uitgangspunt dat de markt niet kan worden verslagen. Er wordt geprobeerd om een vergelijkbaar rendement als de markt te behalen. Dit is doorgaans goedkoper dan het actief beheren van beleggingen (zie ook ‘actieve beleggingen’).

Patient capital
Investeringen die gericht zijn op de lange termijn.

PRI / UNPRI Principles for Responsible Investment van de United Nations (Verenigde Naties)
Principes voor verantwoord beleggen die in samenspraak met de beleggingssector zijn ontwikkeld. Bij de PRI zijn zo’n 1900 institutionele beleggers wereldwijd aangesloten.

Private equity
Investeringen in niet-beursgenoteerde ondernemingen.

Scope 1, scope 2 en scope 3 CO_2-uitstoot / Greenhouse Gas Protocol
Het Greenhouse Gas Protocol is wereldwijd het meest gebruikte protocol om de uitstoot van broeikasgassen te berekenen. Dit protocol hanteert een drietal scopes: scope 1, scope 2 en scope 3. Scope 1 omvat de directe CO_2-uitstoot die wordt veroorzaakt door de eigen organisatie door gebouw-, vervoer- en productie-gerelateerde activiteiten. Voorbeelden daarvan zijn verwarmingsinstallaties, eigen (vracht)auto’s of klimaatinstallaties. Scope 2 omvat de indirecte uitstoot van CO_2 door opwekking van zelf gekochte en verbruikte elektriciteit of warmte. De organisatie gebruikt deze intern, maar wekt deze niet intern op. Dat gebeurt ergens anders, bijvoorbeeld in een elektriciteitscentrale.

Scope 3 omvat de indirecte uitstoot van CO_2 veroorzaakt door bedrijfsactiviteiten van een andere organisatie: uitstoot van bronnen die niet in het bezit zijn van de eigen organisatie en waarop de eigen organisatie ook geen directe invloed kan uitoefenen. Bijvoorbeeld de uitstoot die wordt veroorzaakt door de productie of winning van ingekochte grondstoffen of materialen.

Staatsobligaties
Lening die wordt uitgegeven door de overheid van een land. Staatsobligaties van opkomende landen worden ook 'emerging market debt' (EMD) genoemd.

Sustainable Development Goals (SDG's)
De Sustainable Development Goals, in het Nederlands 'duurzaamheidsdoelen' genoemd, zijn zeventien doelen om van de wereld een betere plek te maken in 2030. De doelen zijn in 2015 opgesteld door de Verenigde Naties en vormen een wereldwijd kompas voor uitdagingen als armoede, onderwijs en de klimaatcrisis. De 17 doelen hebben 169 onderliggende doelstellingen om de doelen te operationaliseren.

Uitsluiting
Uitsluiting is een relatief drastische maatregel en wordt pas ingezet als andere instrumenten geen oplossing bieden. Waar mogelijk wordt eerst geprobeerd om verbetering te bewerkstelligen bij bedrijven door gebruik te maken van de aandeelhoudersrechten. Er kan een aantal redenen zijn om gebruik te maken van uitsluiting. Allereerst kan het zijn dat ondernemingen niet voldoen aan internationale wetgeving of verdragen die voor ons van belang zijn, of dat landen sancties opgelegd hebben gekregen door de VN of de EU. Een tweede reden kan zijn dat ondernemingen zich bezighouden met producten of diensten waar een investeerder principieel niet in wil investeren. Het gaat dan om wat ondernemingen doen of maken. Tot slot kan het zo zijn dat ondernemingen worden uitgesloten op basis van een onsuccesvolle dialoog over significante ESG-risico's. Uitsluitingen worden toegepast op alle beleggingscategorieën. Meer informatie is terug te vinden op de website van PMT.

Vastgoed / onroerend goed
Investeringen in bijvoorbeeld grond, woningen, kantoorpanden en winkels.

ASSURANCE RAPPORT VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

AAN HET BESTUUR EN DE RAAD VAN TOEZICHT VAN STICHTING PENSIOENFONDS METAAL EN TECHNIEK.

ONZE CONCLUSIE

Wij hebben de, in het Verantwoord Beleggen jaarverslag opgenomen, beleggingsinformatie van Stichting Pensioenfonds Metaal en Techniek te Den Haag over 2021 beoordeeld. Een beoordeling is gericht op het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid.

Op grond van onze beoordeling hebben wij geen reden om te veronderstellen dat de beleggingsinformatie geen, in alle van materieel belang zijnde aspecten, betrouwbare en toereikende weergave geeft van:

- het beleid en de bedrijfsvoering ten aanzien van maatschappelijk verantwoord ondernemen;
- de gebeurtenissen en de prestaties op dat gebied in 2021

in overeenstemming met de rapportagecriteria zoals toegelicht in de sectie ‘rapportagecriteria’.

De beleggingsinformatie is opgenomen in de hoofdstukken 1 t/m 11 en de 'Rapportage Taskforce on Climate-related Financial Disclosures (TCFD) in bijlage 2.

DE BASIS VOOR ONZE CONCLUSIE

Wij hebben onze beoordeling met betrekking tot de beleggingsinformatie verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse Standaard 3810N ‘Assurance-opdrachten inzake maatschappelijke verslagen’. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie ‘Onze verantwoordelijkheden voor de beoordeling van de beleggingsinformatie.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Metaal en Techniek. zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Daarnaast hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen assurance-informatie voldoende en geschikt is als basis voor onze conclusie.

RAPPORTAGECRITERIA

De beleggingsinformatie dient gelezen en begrepen te worden samen met de rapportagecriteria. Stichting Pensioenfonds Metaal en Techniek is verantwoordelijk voor het selecteren en toepassen van deze rapportagecriteria, rekening houdend met de van toepassing zijnde wet- en regelgeving met betrekking tot verslaggeving.

De gehanteerde rapportagecriteria voor het opstellen van de beleggingsinformatie zijn toegelicht in de hoofdstukken ‘Inleiding’, ‘Begrippenlijst’ en in de bijlage ‘Rapportage TCFD’ van het Verantwoord beleggen jaarverslag 2021.

Het ontbreken van gevestigde praktijken ter beoordeling en meting van niet-financiële informatie biedt de mogelijkheid verschillende, acceptabele meettechnieken toe te passen. Hierdoor kan de vergelijkbaarheid tussen entiteiten onderling en in de tijd beïnvloed worden.

BEPERKINGEN IN DE REIKWIJDTE VAN ONZE BEOORDELING

In de beleggingsinformatie is toekomstgerichte informatie opgenomen in de vorm van ambities, strategie, plannen, verwachtingen en ramingen. Inherent aan toekomstgerichte informatie is dat de werkelijke uitkomsten kunnen afwijken en daarom onzeker zijn. Wij geven geen zekerheid bij de veronderstellingen en de haalbaarheid van toekomstgerichte informatie in de beleggingsinformatie.

De verwijzingen naar externe bronnen of websites in de beleggingsinformatie maken geen onderdeel uit van de beleggingsinformatie die door ons is beoordeeld. Wij verstrekken derhalve geen zekerheid over deze informatie.

Deze aangelegenheden doen geen afbreuk aan onze conclusie.

VERANTWOORDELIJKHEDEN VAN HET BESTUUR EN DE RAAD VAN TOEZICHT VOOR DE BELEGGINGSINFORMATIE

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opstellen van betrouwbare en toereikende beleggingsinformatie in overeenstemming met de rapportagecriteria zoals toegelicht in de sectie 'rapportagecriteria', inclusief het identificeren van belanghebbenden en het bepalen van materiële onderwerpen. De door het bestuur gemaakte keuzes ten aanzien van de reikwijdte van de beleggingsinformatie en het verslaggevingsbeleid zijn uiteengezet in de hoofdstukken 'Inleiding', 'Begrippenlijst' en in de bijlage 'Rapportage Taskforce on Climate-related Financial Disclosures (TCFD)' van het Verantwoord beleggen jaarverslag 2021.

Het bestuur van de stichting is ook verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opstellen van de beleggingsinformatie mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het rapportageproces van Stichting Pensioenfonds Metaal en Techniek.

ONZE VERANTWOORDELIJKHEDEN VOOR DE BEOORDELING VAN DE BELEGGINGSINFORMATIE

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een beoordeling dat wij daarmee voldoende en geschikte assurance-informatie verkrijgen voor de door ons af te geven conclusie.

De werkzaamheden die worden verricht bij het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid zijn gericht op het vaststellen van de plausibiliteit van informatie en variëren in aard en timing van, en zijn ook geringer in omvang, dan die bij een assurance-opdracht gericht op het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid. De mate van zekerheid die wordt verkregen bij een beoordeling is daarom ook aanzienlijk lager dan de zekerheid die wordt verkregen bij het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid.

Wij passen de 'Nadere voorschriften kwaliteitssystemen' (NVKS) toe. Op grond daarvan beschikken wij over een samenhangend stelsel van kwaliteitsbeheersing inclusief vastgelegde richtlijnen en procedures inzake de naleving van ethische voorschriften, professionele standaarden en andere relevante wet- en regelgeving.

Wij hebben deze beoordeling professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse Standaard 3810N, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze beoordeling bestond onder andere uit:

- het uitvoeren van een omgevingsanalyse en het verkrijgen van inzicht in de relevante maatschappelijke thema's en kwesties en de kenmerken van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte rapportagecriteria, de consistente toepassing hiervan en de toelichtingen die daarover in de beleggingsinformatie staan. Dit omvat het evalueren van de uitkomsten van de dialoog met belanghebbenden en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de raad van bestuur;
- het verkrijgen van inzicht in de rapporteringsprocessen die ten grondslag liggen aan de gerapporteerde beleggingsinformatie, inclusief het op hoofdlijnen kennis nemen van de interne beheersingsmaatregelen, voor zover relevant voor onze beoordeling;
- het identificeren van gebieden in de beleggingsinformatie met een hoger risico op misleidende of onevenwichtige informatie of afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.
- Het op basis van deze risico-inschatting bepalen en uitvoeren van verdere werkzaamheden gericht op het vaststellen van de plausibiliteit van de beleggings-informatie.
  Deze werkzaamheden bestonden onder meer uit:
  - het afnemen van interviews met het management (en/of relevante medewerkers) op groeps- (en bedrijfs-/divisie-/cluster-/lokaal) niveau verantwoordelijk voor de MVO strategie en -beleid en prestaties;
  - het afnemen van interviews met relevante medewerkers verantwoordelijk voor het aanleveren van informatie voor, het uitvoeren van interne controles op, en de consolidatie van gegevens in de beleggingsinformatie;
  - het verkrijgen van assurance-informatie dat de MVO-informatie aansluit op de onderliggende administraties van de entiteit;
  - het op basis van beperkte deelwaarnemingen beoordelen van relevante interne en externe documentatie;
  - het analytisch evalueren van data en trends.
- het evalueren van de algehele presentatie, structuur en inhoud van de beleggings-informatie;
- het overwegen of de beleggingsinformatie als geheel, inclusief de daarin opgenomen toelichtingen, het beeld weergeeft in relatie tot het doel van de gehanteerde rapportage-criteria.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de beoordeling en over de significante bevindingen die uit onze beoordeling naar voren zijn gekomen.

Amsterdam, 12 mei, 2022

Deloitte Accountants B.V.
Drs. M. van Luijk RA

COLOFON

Het PMT verantwoord beleggen jaarverslag 2021 is een uitgave van het Pensioenfonds Metaal & Techniek (PMT).

CONTACT
Pensioenfonds Metaal & Techniek
Postbus 30020
2500 GA Den Haag

ONTWERP
Proforma | visual identity, Rotterdam

OMSLAG ILLUSTRATIE
Joost Swarte

REALISATIE
Bestuursbureau Pensioenfonds Metaal & Techniek

TEKST
Bestuursbureau Pensioenfonds Metaal & Techniek en MN, Den Haag

© 2022
Het PMT verantwoord beleggen jaarverslag 2021 is met de meeste zorgvuldigheid samengesteld. PMT aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor eventuele onvolkomenheden, onjuistheden of op een later tijdstip aangebrachte wijzigingen. Evenmin aanvaardt PMT aansprakelijkheid voor schade die zou kunnen ontstaan als gevolg van gebruik van de vermelde informatie en gegevens.